

ПРАВИЛА
за търговия с електрическа енергия

Глава първа

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Тези Правила за търговия с електрическа енергия, наричани по-нататък само „правила“, регламентират:

1. структурата на пазара на електрическа енергия;
2. предварителните условия за участие в пазара на електрическа енергия;
3. правилата за сключване на сделки за електрическа енергия по регулирани и свободно договорени цени чрез двустранни договори;
4. правилата за сключване на сделки на борсовия пазар на електрическа енергия;
5. правилата за регистриране на координатори на балансиращи групи, доставчици на допълнителни услуги и доставчици на балансираща енергия;
6. процедурите за регистриране на почасови графици и извършване на сетълмент (уреждане на взаимоотношенията) между търговските участници и електроенергийния системен оператор;
7. изискванията за предаването на данни за измерени количества електрическа енергия към електроенергийния системен оператор и координатори на балансиращи групи;
8. изискванията за обмен на данни между търговските участници;
9. правилата за организация на пазара на балансираща енергия;
10. правилата за организация на пазара на резерв и допълнителни услуги;
11. правилата за сетълмент, принципите на балансиране и методика за определяне на цените на балансиращата енергия;
12. правилата за снабдяване от крайни снабдители;
13. правилата за предоставяне на междусистемна преносна способност;
14. процедурата за промяна на доставчика на електрическа енергия;
15. мониторинг на пазара на електрическа енергия.

(2) Търговски участници по смисъла на тези правила за търговия са производителите на електрическа енергия, търговците на електрическа енергия, крайни клиенти, преносното предприятие, общественият доставчик на електрическа енергия, крайните снабдители на електрическа енергия, разпределителните предприятия, доставчици от последна инстанция, разпределителни предприятия на тягова електрическа енергия.

Глава втора

СТРУКТУРА НА ЕЛЕКТРОЕНЕРГИЙНИЯ ПАЗАР

Раздел I

Видове пазари

Чл. 2. (1) Електроенергийният пазар включва следните взаимосвързани елементи:

1. пазар на електрическа енергия чрез двустранни договори;
2. борсов пазар на електрическа енергия;

3. пазар на балансираща енергия;
4. пазар на резерв и допълнителни услуги;
5. пазар за предоставяне на междусистемна преносна способност (капацитет).

(2) Предмет на сделките съгласно тези правила за търговия са:

1. електрическа енергия за реализация на пазара по двустранни договори;
2. електрическа енергия за реализация на борсовия пазар;
3. електрическа енергия за реализация на пазара на балансираща енергия;
4. разполагаемост за участие в първично и вторично регулиране;
5. разполагаемост за студен резерв;
6. междусистемна преносна способност;
7. допълнителни услуги;
8. услуга „достъп до мрежата, включително системни услуги“;
9. услуга „пренос на електрическа енергия и други мрежови услуги“;
10. „отговорност за балансиране“.

Чл. 3. Търговските участници придобиват право да регистрират сделки с електрическа енергия след регистрация от независимия преносен оператор съгласно изискванията на тези правила.

Раздел II

Пазар на електрическа енергия чрез двустранни договори

Чл. 4. (1) Търговските участници по чл. 1, ал. 2 сключват сделки с електрическа енергия по свободно договорени цени и/или регулирани цени за всеки отделен интервал на доставка, равен на един час.

(2) Известяването на графици на независимия преносен оператор по сделките по ал. 1 се извършва в деня преди доставката и/или в рамките на деня на доставка.

(3) Преносното предприятие и разпределителните предприятия закупуват електрическа енергия само за покриване на технологичните разходи в мрежите за всеки отделен интервал на доставка.

Раздел III

Борсов пазар на електрическа енергия

Чл. 5. (1) Търговските участници по чл. 1, ал. 2 могат да сключват сделки с електрическа енергия на борсовия пазар на електрическа енергия съгласно глава четвърта на тези правила.

(2) Сделките по ал. 1 се сключват по пазарна равновесна цена, определена за всеки отделен интервал на доставка от независимия преносен оператор, получил лицензия за организиране на борсов пазар на електрическа енергия.

(3) Независимия преносен оператор е страна по всички сделки, които се сключват на борсовия пазар на електрическа енергия.

Раздел IV

Пазар на балансираща енергия

Чл. 6. (1) Независимия преносен оператор сключва сделки за покупка и/или продажба на електрическа енергия с търговски участници, които притежават

диспечирани производствени и/или потребяващи обекти за покриване на небалансите в националната пазарна зона.

(2) Търговските участници по ал. 1, регистрирани на пазара на балансираща енергия като доставчици на балансираща енергия, в резултат на участие във вторично регулиране, предоставят разполагаемост (диапазон) за регулиране нагоре, определен от независимия преносен оператор, посочен в договорите по чл. 121, ал. 2, който се актуализира на месечна база и в рамките на който диапазон нямат право да сключват сделки на пазара чрез двустранни договори или на борсовия пазар на електрическа енергия.

(3) Търговските участници по ал. 1, регистрирани на пазара на балансираща енергия като доставчици на балансираща енергия, в резултат на участие във вторично регулиране, са длъжни да предоставят наличните си диапазони за регулиране надолу и заплащат произведената електроенергия по цени, посочени в договорите по чл. 121, ал. 2.

(4) Търговските участници по ал. 1, регистрирани за участие на пазара на балансираща енергия като доставчици на енергия за третично регулиране, са задължени да предоставят на пазара на балансираща енергия под формата на предложения за регулиране надолу цялата брутна мощност до техническия минимум.

(5) Търговските участници по ал. 1, регистрирани за участие на пазара на балансираща енергия като доставчици на енергия за третично регулиране, са задължени да предоставят на пазара на балансираща енергия под формата на предложения за регулиране нагоре и предложения за регулиране надолу цялата брутна мощност, която не са договорили на пазара чрез двустранни договори на борсовия пазар на електрическа енергия и при отчитане на задълженията (ако имат) относно предоставянето на резерв и допълнителни услуги.

(6) Независимият преносен оператор активира източници на балансираща енергия за поддържане на баланса и осигуряване на надеждната и безаварийна работа на електроенергийната система.

(7) Финансовата отговорност към независимия преносен оператор за реализираните небаланси в балансиращата група се поема от координаторите на стандартните и специалните балансиращи групи.

(8) Търговските участници по чл. 1, ал. 2 поемат своя дял от финансовата отговорност в съответствие с договорите за участие в балансиращата група.

Чл. 7. (1) Пазарът на балансираща енергия се администрира от Независимият преносен оператор.

(2) Независимият преносен оператор е страна по сделките с балансираща енергия с доставчиците на балансираща енергия и координаторите на балансиращи групи.

Раздел V

Пазар на резерв и допълнителни услуги

Чл. 8 (1) За осигуряване на сигурно и надеждно електроснабдяване на крайните клиенти независимият преносен оператор сключва сделки за допълнителни услуги с производители, регистрирани за участие в пазара на допълнителни услуги, съгласно изискванията на Правилата за управление на електроенергийната система и тези правила за търговия.

(2) Участието на производителите в сделките по ал. 1 е в съответствие с разпоредбите на глава девета.

Чл. 9. Независимият преносен оператор сключва сделки за студен резерв с производители, съгласно изискванията на ЗЕ, правилата за управление на електроенергийната система и тези правила за търговия.

Раздел VI

Пазар за предоставяне на преносна способност

Чл. 10. (1) Независимият преносен оператор организира търгове за предоставяне на междусистемна преносна способност съгласно изискванията на Регламент (ЕО) 714/2009 в координация със системните оператори на съседните държави съгласно „Тръжни правила”, съгласувани от ДКЕВР и публикувани на интернет страницата на независимия преносен оператор.

(2) В случай, че не е постигнато споразумение за провеждане на двустранни координирани търгове с някой от съседните системни оператори, независимият преносен оператор прилага временни правила за предоставяне на 50 % от преносната способност на съответната граница, които се съгласуват от ДКЕВР и се публикуват на интернет страницата на независимия преносен оператор.

(3) При тесни места в електропреносната мрежа независимият преносен оператор в съответствие с изискванията на правилата за управление на електроенергийната система може да приложи тръжна процедура за разпределение на разполагаемата преносна способност по Правила, които се съгласуват от ДКЕВР и се публикуват на интернет страницата на независимия преносен оператор.

Глава трета

ДОГОВОРИ НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ

Раздел I

Видове договори.

Чл. 11. Договорите на пазара на електрическа енергия са:

1. договор за достъп до електропреносната мрежа и предоставяне на системни услуги;
2. договор за пренос на електрическа енергия през електропреносната мрежа;
3. договор за достъп и пренос на електрическа енергия през електроразпределителната мрежа;
4. договор за продажба на електрическа енергия;
5. договор за предоставяне на студен резерв;
6. договор за предоставяне на допълнителни услуги;
7. договор за участие на балансиращия пазар с доставчик на балансираща енергия;
8. договор за балансиране с координатор на балансираща група;
9. договор за участие в балансираща група;
10. договор за комбинирани услуги;
11. договор за участие на борсовия пазар на електрическа енергия;
12. споразумение с търговски участник (маркет-мейкър), осигуряващ ликвидност на борсовия пазар на електрическа енергия.
13. рамков договор.

Раздел II

Страни и предмет на договорите

Чл. 12. (1) Предмет на договорите по чл. 11, т. 1 е предоставянето на услугата „достъп до електропреносната мрежа“ и на системни услуги.

(2) Договорите по ал. 1 се сключват между независимия преносен оператор, от една страна, и:

1. крайни клиенти, присъединени към електропреносната мрежа;
2. производители, присъединени към електропреносната мрежа;
3. разпределителни предприятия;
4. търговци на електрическа енергия, които сключват сделки за внос и износ;

Чл. 13. (1) Предмет на договорите по чл. 11, т. 2 е предоставянето на услугата „пренос на електрическа енергия през електропреносната мрежа“.

(2) Договорите по ал. 1 се сключват между преносното предприятие, от една страна, и:

1. крайни клиенти, присъединени към електропреносната мрежа;
2. производители, присъединени към електропреносната мрежа;
3. разпределителни предприятия;
4. търговци на електрическа енергия, които сключват сделки за внос и износ;

(3) В плащането на дължимите суми за пренос на електрическа енергия през електропреносната мрежа се включват всички утвърдени от ДКЕВР добавки за съответния ценови период.

Чл. 14. (1) Предмет на договорите по чл. 11, т. 3 е предоставянето на услугите „достъп до електроразпределителната мрежа“ и „пренос на електрическа енергия по електроразпределителната мрежа“.

(2) Договорите по ал. 1 се сключват между разпределителното предприятие, от една страна, и:

1. крайни клиенти, присъединени към електроразпределителната мрежа;
2. производители, присъединени към електроразпределителните мрежи;
3. търговци на електрическа енергия, които сключват договора от името и за сметка на ползвател на електроразпределителната мрежа;
4. краен снабдител.

(3) В плащането на дължимите суми за достъп и пренос на електрическа енергия през електроразпределителната мрежа се включват всички утвърдени от ДКЕВР добавки за съответния ценови период.

Чл. 15. (1) Договорите за продажба на електрическа енергия по чл. 11, т. 4 се сключват по регулирани, свободно договорени цени и съгласно дългосрочни договори за изкупуване на енергия и разполагаемост.

(2) Договорите по регулирани цени се сключват между:

1. производителите в рамките на разполагаемостта, определена по чл. 21, т. 21 от Закона за енергетика, от една страна, и обществения доставчик;

2. обществения доставчик, от една страна, и:

- а) крайните снабдители;
- б) преносното предприятие (за технологични разходи);
- в) разпределителните предприятия (за технологични разходи);

(3). Крайните снабдители и битови и небитови крайни клиенти - за обекти, присъединени към електроразпределителната мрежа на ниво ниско напрежение, когато тези клиенти не са избрали друг доставчик.

(4). производителите, които произвеждат електрическа енергия от възобновяеми източници и по комбиниран начин, от една страна, и:

а) обществения доставчик;

б) крайния снабдител.

(5) Договорите по свободно договорени цени се сключват между:

1. производителите, от една страна, и:

а) търговците на електрическа енергия;

б) крайни клиенти, регистрирани на пазара по свободно договорени цени;

в) обществения доставчик в случаите, предвидени в Закона за енергетиката;

г) други производители на електрическа енергия;

д) доставчици от последна инстанция.

2. търговците на електрическа енергия, от една страна, и:

а) крайни клиенти, регистрирани на пазара по свободно договорени цени;

б) други търговци на електрическа енергия;

в) доставчици от последна инстанция.

Чл. 16. (1) Предмет на договорите по чл. 11, т. 5 и 6 е предоставянето на допълнителни услуги и студен резерв.

(2) Договорите по ал. 1 се сключват между независимия преносен оператор, от една страна, и:

1. производители, изпълнили изискванията на Правилата за управление на електроенергийната система;

2. обществения доставчик.

Чл. 17. (1) Предмет на договорите по чл. 11, т. 7 е предоставяне на балансираща енергия на независимия преносен оператор от вторичен, третичен и активиран студен резерв.

(2) Договорите по ал. 1 се сключват между независимия преносен оператор, от една страна, и:

1. производители, регистрирани за доставчици на балансираща енергия;

2. крайни клиенти, регистрирани за доставчици на балансираща енергия;

3. обществения доставчик.

Чл. 18. (1) Предмет на договорите по чл. 11, т. 8 е физическият и финансов сетълмент на небалансите за местата на измерване, които формират виртуалния електромер, определен за съответната балансираща група.

(2) Договорите по ал. 1 се сключват между независимия преносен оператор, от една страна и координаторите на балансиращи групи или търговски участници, които отговарят за небалансите на собствените си обекти, от друга.

Чл. 19. (1) Предмет на договорите по чл. 11, т. 9 са условията за участие в балансираща група, прехвърлянето на отговорността за балансиране и методика за

разпределение на общия небаланс в балансиращата група между отделните членове на балансиращата група.

(2) Договорите по ал. 1 се сключват между координатора и членовете на балансираща група.

(3) Договорите по ал. 1 между крайните снабдители като координатори на специални балансиращи групи и битови и небитови крайни клиенти на ниво ниско напрежение когато тези клиенти не са избрали друг доставчик, се сключват при общи условия одобрени от ДКЕВР.

(4) Договорите по ал. 1 се сключват между координатори на специални балансиращи групи и производителите на електрическа енергия от възобновяеми източници и по комбиниран начин, за които са поели отговорността за балансиране.

Чл. 20. (1) Предмет на договорите по чл. 11, т. 10 са продажбата на електрическа енергия и някои или всички от следните услуги: „достъп до мрежата“, „пренос на електрическа енергия“, „отговорност за балансиране“, както и всички утвърдени от ДКЕВР добавки за съответния ценови период. В договорите се уреждат отношенията във връзка с плащането на дължимите суми за мрежови услуги.

(2) Договорите по ал. 1 могат да се сключват между:

1. доставчици от последна инстанция и крайни клиенти, които не са избрали друг доставчик на електрическа енергия или са останали без доставчик;

2. търговец на електрическа енергия, от една страна, и краен клиент.

3. крайните снабдители и битови и небитови крайни клиенти - за обекти, присъединени към електроразпределителната мрежа на ниско напрежение, когато тези клиенти не са избрали друг доставчик.

Чл. 21. Предмет на договора по чл. 11, т. 11 са условията за участие в борсовия пазар на електрическа енергия. Договорът по чл. 11, т. 11 се сключва между независимия преносен оператор или друг оператор на борсовия пазар на електрическа енергия, от една страна, и търговски участник по глава четвърта от тези правила в съответствие с изискванията на оператора на борсовия пазар на електрическа енергия.

Чл. 22. (1) Предмет на договора по чл. 11, т. 12 са условията за участие на търговски участник, осигуряващ ликвидност на борсовия пазар на електрическа енергия (маркет-мейкър).

(2) Договорът по чл. 11, т. 12 се сключва между независимия преносен оператор или друг оператор на борсов пазар на електрическа енергия, от една страна и един или няколко маркет-мейкъра от друга.

Чл. 23. (1) Предмет на рамковия договор по чл. 11, т. 13 е предоставянето на мрежови услуги за крайни клиенти, които нямат договор за достъп и пренос с мрежовия оператор и при съгласие на мрежовия оператор, са сключили „комбиниран договор“ с доставчици от последна инстанция или с търговец на електрическа енергия.

(2) Рамковият договор се сключва между независимия преносен оператор/разпределителното предприятие, от една страна и доставчик от последна инстанция/търговец, сключили договор с краен клиент съгласно чл. 11, т. 10.

Раздел III

Договори за мрежови услуги

Чл. 24. (1) Договорите по чл. 11, т. 1, 2, 5, 6 и 7 между независимия преносен оператор и производители, присъединени към електропреносната мрежа, могат да бъдат обединени.

(2) В договорите за пренос и достъп между независимия преносен оператор от една страна и обществения доставчик и разпределителните предприятия от друга страна се уговаря формата и размера на гаранционното обезпечение по тях.

Чл. 25. (1) Битовите и небитовите крайни клиенти на крайните снабдители, които използват разпределителните мрежи при публично известни общи условия, заплащат всички мрежови услуги, включително и всички утвърдени от ДКЕВР добавки за съответния ценови период на крайния снабдител.

(2) Крайният снабдител събира и възстановява по договорена схема на разпределителното предприятие фактурираните суми за пренос, достъп, всички мрежови услуги и всички утвърдени от ДКЕВР добавки за съответния ценови период.

(3) Разпределителното предприятие заплаща на независимия преносен оператор мрежовите услуги, за цялото фактурирано от крайния снабдител количество електрическа енергия.

(4) Независимият преносен оператор събира и разпределя по методика утвърдена от ДКЕВР дължимата от производители цена за достъп до електропреносната и електроразпределителните мрежи.

Чл. 26. (1) Мрежовите услуги се заплащат върху използваната/отдадената електрическа енергия съгласно показанията на средствата за търговско измерване и/или предоставена мощност в местата на измерване, определени в съответствие с Правилата за измерване на количеството електрическа енергия и договорите по чл. 11, т. 1, 2 и 3 по утвърдените от ДКЕВР цени.

(2) Клиенти и производители, присъединени към електропреносната мрежа, дължат утвърдени от ДКЕВР цени за достъп до електропреносната мрежа, за пренос по електропреносната мрежа, други мрежови услуги, както и всички утвърдени от ДКЕВР добавки за съответния ценови период на независимия преносен оператор.

(3) Клиенти и производители, присъединени към електроразпределителната мрежа, дължат утвърдени от ДКЕВР цени за достъп до електропреносната мрежа, за пренос по електропреносната мрежа, за достъп и пренос по електроразпределителната мрежа, други мрежови услуги, както и всички утвърдени от ДКЕВР добавки за съответния ценови период на разпределителното предприятие.

(4) Производители, които захранват собствени обекти по мрежи, които не са собственост на преносното и разпределителното предприятие не дължат цена за пренос през съответната мрежа.

(5) Крайните клиенти присъединени със собствени съоръжения към електропреносната/електроразпределителните мрежи не дължат цена за пренос през съответната мрежа, но заплащат всички утвърдени от ДКЕВР добавки за съответния ценови период.

Чл. 27. (1). За определянето на количествата електрическа енергия с произход България, по график за междусистемен обмен, търговските участници изпращат декларации по образец, определен от независимия преносен оператор.

(2) Търговските участници по ал. 1 заплащат цена за мрежови услуги по електропреносната мрежа върху количествата, съгласно валидиран график за междусистемен обмен, с отчитане на декларациите по ал. 1.

(3) Сделките за транзит на електроенергия през ЕЕС на България, могат да бъдат осъществявани само в рамките на една балансираща група.

Чл. 28. (1) Клиенти, регистрирани на пазара по свободно договорени цени, които сключат договор за комбинирани услуги по чл. 11, т. 10, заплащат дължимите суми за мрежови услуги на съответния търговец или доставчик от последна инстанция.

(2) Търговците и доставчиците от последна инстанция заплащат дължимите суми за мрежови услуги на съответния мрежови оператор, независимо дали са получили плащане от клиента.

Глава четвърта

БОРСОВ ПАЗАР НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ

Раздел I

Общи положения

Чл. 29. Независимият преносен оператор извършва администрирането на всички сделки на борсовия пазар на електрическа енергия.

Чл. 30. (1) Търговските участници, които сключват сделки по свободно-договорени цени, имат право да участват на борсовия пазар на електрическа енергия, организиран в рамките на пазарната зона на Република България от независимия преносен оператор или да участват на борсов пазар на електрическа енергия, организиран от друг пазарен оператор в региона или съвместно от двама или повече оператори, при условията, посочени в правилата за участие на борсовия пазар на електрическа енергия.

(2) Сделките, реализирани от търговските участници на борсовия пазар на електрическа енергия се известяват автоматично чрез информационната платформа за борсова търговия, като номинации за обмен между съответните търговски участници и балансиращата група на борсовия оператор.

Чл. 31. (1) Правилата на борсовия пазар на електрическа енергия регламентират допълнителна възможност за покупка и продажба на електрическа енергия от участниците, регистрирани на борсовия пазар на електрическа енергия в България, реализирани на принципа на конкурентно пазарно равновесие.

(2) Борсовия пазар на електрическа енергия има за цел:

1. Създаване на условия за формиране и функциониране на пазар на електрическа енергия в конкурентна, прозрачна и недискриминационна среда.

2. Предотвратяване на възможности за проява на пазарна сила.

3. Определяне на равновесни и референтни цени на електрическата енергия, съгласно търсенето и предлагането, които да бъдат база за други сделки на пазара на едро.

4. Оптимално използване на ограничените преносни способности на междусистемните сечения със съседните държави посредством координирано разпределение на преносните способности на дневна база в рамките на борсовия пазар.

(3) На борсовия пазар могат да участват лицензирани участници, регистрирани, съгласно тези правила за търговия.

Чл. 32. (1) Сделките на борсовия пазар се сключват за всеки отделен интервал, на доставка.

(2) За всеки единичен интервал на доставка (един час) в рамките на деня на доставка се сключват отделни, независими една от друга сделки за доставка на електрическа енергия, съответстващи на часовите продукти за борсова търговия.

(3) Като продукти за борсова търговия могат да бъдат предоставени и определен набор блокови продукти, представляващи комбинация от определени часови продукти, допълнително публикувани от независимия преносен оператор на интернет страницата му.

(4) Сделките, сключени на борсовия пазар представляват твърд ангажимент на съответния търговски участник за доставка на електрическа енергия, в случай на прието предложение за продажба, или задължение за приемане на доставка на електрическа енергия, в случай на прието предложение за покупка, в съответствие със спецификацията на съответната сделка.

(5) Всяка сделка е обвързана към един ден за доставка, един интервал на доставка и една пазарна зона.

(6) Сделките се считат за приключени/изпълнени при осъществяване на физическа доставка, в деня на доставка, на електрическа енергия в електроенергийната система на България, включително доставката на граница със съседна държава.

(7) Всеки ден на доставка се състои от двадесет и четири (24) последователни интервала на доставка, всеки от (един) час, като първият интервал на доставка започва от 00:00 часа в деня на доставката. В дните на преминаване от лятно към зимно часово време, респективно от зимно към лятно часово време, денят на доставка има 25, респективно 23 интервала на доставка.

(8) Независимият преносен оператор може да сключи споразумение по чл. 11, т. 12 с регистриран търговски участник (маркет-мейкър), който да поеме отговорността за осигуряване на ликвидност на борсовия пазар на електрическа енергия чрез ежедневно участие, с предварително регламентирани количества за покупка и продажба на електрическа енергия, при условията на посоченото по-горе споразумение.

(9) Условията за постигане на ликвидност на борсовия пазар на електрическа енергия се определят от независимия преносен оператор, в ролята му на администратор на борсовия пазар, като търговският участник, изпълняващ функцията на „маркет-мейкър”, с подписването на споразумението по чл. 11, т. 12, приема условията, и се задължава да ги спазва.

Раздел II

Условия за участие и регистрация на борсовия пазар

Чл. 33. (1) Търговски участници, регистрирани от независимия преносен оператор за участие на борсовия пазар на електрическа енергия имат право да подават предложения за продажба и предложения за покупка на електрическа енергия.

(2) Лицензирани дружества, които могат да станат участници на борсовия пазар на електрическа енергия са:

1. Производители на електрическа енергия, получили право на достъп до съответната мрежа и регистрирани на пазара на електрическа енергия.

2. Търговци на електрическа енергия, регистрирани на пазара на електрическа енергия.

3. Участници, които не са регистрирани на пазара на електрическа енергия от Електроенергийния системен оператор, но са регистрирани участници в пазара на други електроенергийни системи, при условия, допълнително публикувани от Електроенергийния системен оператор на интернет страницата му.

(3) Преносното и разпределителното предприятие могат да участват на борсовия пазар само с цел изпълнение на функциите им съгласно Закона за енергетиката.

Чл. 34. (1) Дружествата по чл. 33, ал. 2 подават заявление за проверка на условията и регистрация на борсовия пазар на електрическа енергия съгласно образец, утвърден от независимия преносен оператор.

(2) Независимият преносен оператор разработва договор за участие на борсовия пазар на електрическа енергия, който регламентира правата и задълженията на независимия преносен оператор като лице, което организира борсовия пазар.

(3) С подписването на договора по ал. 2 и предоставянето на изискуемото обезпечението, участникът на борсовия пазар на електрическа енергия се вписва в регистъра по чл. 35 и придобива право да изпраща предложения за продажба и предложения за покупка, съгласно тези правила за търговия.

Чл. 35. (1) Независимият преносен оператор поддържа актуален регистър на участниците на борсовия пазар на електрическа енергия.

(2) В регистъра по ал. 1 за всеки участник се съдържа минимум следната информация:

1. Пълно наименование, седалище по регистрация и лица, представляващи дружеството.

2. Споразумение за участие на борсовия пазар на електрическа енергия, номер и дата.

3. Идентификационен код за участие на борсовия пазар на електрическа енергия.

4. Дата на регистрация, дата на оттегляне, дата на отстраняване.

Раздел III

Условия за оттегляне и отстраняване от борсовия пазар на електрическа енергия

Чл. 36. (1) Участник на борсовия пазар на електрическа енергия има право да се оттегли от този пазар въз основа на писмено заявление, изпратено минимум (един) месец преди датата, на която независимият преносен оператор следва да прекрати регистрацията.

(2) Независимият преносен оператор разглежда заявлението по ал. 1 в 15 дневен срок

(3) Прекратяването на регистрацията и отразяването на промяната в регистъра по чл. 35 се извърша след писмено уведомление до участника на борсовия пазар на електрическа енергия и уреждане на взаимните задължения до деня на прекратяване на участието.

(4) Независимият преносен оператор освобождава гаранционното обезпечение по чл. 37, ал. 7 в срок от 10 работни дни след датата на прекратяване на участието, при условие, че всички фактури издадени на името на участника за сделки, сключени на борсовия пазар на електрическа енергия до датата на прекратяване на участието, са платени в срок.

Чл. 37. (1) Независимият преносен оператор има право да отстрани участник от борсовия пазар на електрическа енергия и да прекрати регистрацията, когато не спазва изискванията на тези правила, на договора за участие, изискванията за обмен на информация, изискванията за поддържане на гаранционно обезпечение и заплащане на дължимите суми в срок по сделките, регистрирани от оператора, съгласно издадените фактури.

(2) В случаите по ал. 1 независимият преносен оператор изпраща известие за отстраняване от борсовия пазар на електрическа енергия, минимум 5 работни дни преди датата на отстраняване, като посочва мотивите и датата на отстраняване.

(3) Отстраняването на участник от борсовия пазар на електрическа енергия се отразява в регистъра по чл. 35.

(4) Участникът има право да започне нова процедура по регистрация не по-рано от три месеца след датата на отстраняване.

(5) В случай, че е отнета лицензията на участник, независимият преносен оператор отстранява съответния участник незабавно и безусловно от борсовия пазар, като предприема съответните стъпки по издаване на фактури и уреждане на взаимните задължения до датата на прекратяване на участието.

(6) Гаранционното обезпечение се освобождава в срок от 10 работни дни след датата на прекратяване на участието, при условие, че всички фактури, издадени на името на участника за сделки, сключени на борсовия пазар на електрическа енергия до датата на прекратяване, са платени в срок.

(7) Гаранционното обезпечение може да се усвои до размера на дължимото плащане и натрупани лихви при забава на плащанията и недостатъчна наличност по разплащателната сметка.

Чл. 38. Независимият преносен оператор отразява прекратяването на участието на борсовия пазар на електрическа енергия в регистъра по чл. 35, като от тази дата отстраненият участник няма право да изпраща предложения за покупка и предложения за продажба на електрическа енергия.

Раздел IV

Изисквания за изпращане и валидиране на предложения на борсовия пазар на електрическа енергия

Чл. 39. (1) Участниците на борсов пазар изпращат предложения за продажба на електрическа енергия и предложения за покупка на електрическа енергия при съблюдаване на следните условия:

1. всяко предложение може да съдържа до двадесет и пет (25) двойки цена-количество;

2. всяка двойка цена-количество от предложението за покупка дефинира максималната цена, която участникът би платил за количество електрическа енергия, което не превишава количеството, упоменато в двойката цена-количество;

3. всяка двойка цена-количество от предложението за продажба дефинира минималната цена, на която участникът би продал количество електрическа енергия, което не превишава количеството, упоменато в двойката цена-количество;

4. участник може да изпрати само едно предложение за покупка и едно предложение за продажба за всеки интервал на доставка за дадена пазарна зона;

5. предложенията представляват твърд ангажимент за доставка или покупка на електрическа енергия.

(2) В деня за търгуване (Д-1) участниците в организирания пазар „борсов пазар“ изпращат предложения за продажба и предложения за покупка за деня на доставка (Д) преди крайния срок за представяне на предложения в деня за търгуване, който е 11,00 ч. (българско време).

(3) Предложенията по ал. 2 могат да бъдат изпращани от момента на отваряне на съответния търг, съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата му.

(4) Предложенията се подават директно в търговската система за борсовата търговия, администрирана от независимия преносен оператор.

(5) Едно предложение се счита официално изпратено в момента на постъпването му в търговската система на независимия преносен оператор, като часът на изпращане е отразен с маркировка за време.

(6) Преди часа на затваряне на борсовия пазар по ал. 2, предложенията могат да бъдат променени или анулирани по всяко време от страна на участника, който ги е изпратил. Промените се маркират по време и се регистрират в търговската система. Всяка промяна формира едно ново предложение, което автоматично анулира валидираното предходно предложение за съответния ден, интервал на доставка и пазарна зона.

(7) Ако за един участник на борсовия пазар не е възможно да въведе ново предложение в търговската система за борсова търговия, участникът следва да установи незабавен контакт с независимия преносен оператор.

Чл. 40. (1) Формата и съдържанието на предложенията се определят от Независимия преносен оператор, както и ценовата скала, максималната и минимална цена

(2) Ценовата скала съдържа минимална и максимална цена, в рамките и диапазона, на които се посочват цените в предложението на участника. Максималната цена, определена от независимия преносен оператор, трябва винаги да бъде по-висока от най-високата очаквана равновесна цена, определена на борсовия пазар на електрическа енергия.

(3) Цените се въвеждат в лева РР - за магаватчас, и трябва да са в диапазона на определената от независимия преносен оператор ценова скала.

(4) При подаване на предложенията за търговия директно в търговската система за борсовата търговия, цените, посочени в последователните двойки цена-количество, са подредени във възходящ ред на цената.

Чл. 41. (1) Независимия преносен оператор разработва процедура за валидиране на предложенията в съответствие с настоящия параграф, като същата се публикува в интернет-страницата на независимия преносен оператор.

(2) Веднага след постъпване на ново предложение в търговската система, Независимия преносен оператор стартира процесът на проверката и валидиране на данните, съгласно процедурата по ал. 1.

(3) Максималната стойност на едно предложение за покупка, изчислена като максималното количество за покупка за съответния ден на доставка умножено по максималната цена от посочените във всички двойки цена-количество, не трябва да бъде по-голяма от предоставеното гаранционно обезпечение, определено за съответния Участник на борсовия пазар на електрическа енергия

(4) Всеки участник на борсовия пазар на електрическа енергия може да поиска от Независимия преносен оператор да не се валидират предложения, които съдържат общо количество електрическа енергия, по-голямо от една определена стойност, специфицирана от съответния участник в споразумението за участие на борсовия пазар на електрическа енергия.

(5) Участниците могат да специфицират различни лимити на обемите за покупка и продажба. При отсъствие на такива ограничения, посочени от страна на участника, независимият преносен оператор определя лимит, съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата му.

(6) Максималното количество в едно предложение за покупка, не трябва да превишава обемния лимит, определен по ал. 5.

(7) Независимият преносен оператор информира участниците на борсовия пазар на електрическа енергия за отхвърлянето на едно предложение, като посочва мотиви, в рамките на петнадесет (15) минути след официалното постъпване на съответното предложение в търговската система.

(8) Ако предложението на даден участник на борсовия пазар на електрическа енергия застрашава процеса на разпределение на търгуваните количества електрическа енергия, на принципа на конкурентно пазарно равновесие, независимият преносен оператор има правото да отхвърли съответното предложение.

Раздел V

Определяне на количествата електрическа енергия, търгувани на борсовия пазар на електрическа енергия

Чл. 42. (1) Независимият преносен оператор приема всички предложения за деня на доставка (Д), подадени в деня на търговия (Д-1), до затварянето на борсовия пазар.

(2) След проверка и валидиране на предложенията съгласно процедурата по чл. 42, ал. 1, независимият преносен оператор започва извършва изчисляването на равновесна цена и търгувани количества електрическа енергия за всеки интервал на доставка (един час) за деня на доставка (Д)

(3) При пресмятането на цените и количествата по ал. 2 се взимат в предвид само приети и валидирани предложения.

(4) Независимият преносен оператор определя първоначална равновесна цена в националната пазарна зона, както следва:

1. На основа на получените предложения определя кривата на търсене и кривата на предлагане в националната пазарна зона съгласно чл. 45;

2. В случаите, когато количеството на търсене или предлагане е равно на нула, предприема действията, посочени в чл. 47, ал. 4 и чл. 51;

3. За всички останали случаи определя равновесна цена на националната пазарна зона съгласно чл. 49.

Чл. 43. Когато един борсов пазар на електрическа енергия обединява няколко национални пазарни зони и се използва за максимизиране на търгуваните обеми между тези национални пазарни зони, се предприемат отделни процедури, съгласувани със съседните системни оператори.

Чл. 44. (1) Двойките цена-количество, приети за търгуване, определят окончателната сделка между електроенергийния системен оператор и участник на борсовия пазар на електрическа енергия, която е за определена пазарна зона, определен ден на доставка и определен интервал на доставка.

(2) Сделката по ал. 1 е по равновесна цена, определена от независимия преносен оператор за съответната пазарна зона, ден на доставка и интервал на доставка.

(3) Сделките по ал. 2 за един и същи участник на борсовия пазар на електрическа енергия, за едно и също място (пазарна зона) и време (ден на доставка) и интервал на доставка, ще бъдат обединени (агрегирани) в една единствена сделка.

Раздел VI

Определяне на кривите на търсене и предлагане

Чл. 45. (1) Независимият преносен оператор определя кривата на предлагане чрез събиране в една крива на всички двойки цена-количество от предложенията за продажба, подредени по възходящ ред на цената, започвайки с двойката цена-количество с най-ниската цена, към тази с най-висока цена.

(2) Ако най-високата цена, поискана в предложението е по-ниска от максималната цена в ценовата скала на борсовия пазар на електрическа енергия, тогава кривата на предлагане ще бъде разширена чрез прибавяне на фиктивна двойка цена-количество, с количество равно на нула и цена равна на максималната цена от скалата.

(3) Когато общото количество от всички валидирани предложения за продажба е равно на нула, тогава кривата на предлагане ще съдържа една единствена двойка цена-количество с количество равно на нула и цена равна на максималната цена от ценовата скала.

Чл. 46 (1) Независимият преносен оператор определя кривата на търсене чрез събиране в една крива на всички двойки цена-количество от предложенията за покупка, подредени по низходящ ред на цената, започвайки с двойката цена-количество с най-висока цена, към тази с най-ниска цена.

(2) Ако най-ниската цена, поискана в предложението, е по-голяма от нула, кривата на търсене ще бъде разширена чрез прибавяне на фиктивна двойка с цена и количество, равни на нула.

(3) Когато общото количество от всички валидирани предложения за покупка е равно на нула, тогава кривата на търсене ще съдържа една единствена двойка цена-количество с количество и цена равни на нула.

Чл. 47. (1) Равновесната цена е пресечната точка на кривата на търсене (агрегирани предложения за покупка) и кривата на предлагане (агрегирани предложения за продажба).

(2) В случай, че има само една пресечна точка, или ако всички пресечни точки имат само една цена, то цената, отговаряща на пресечната точка, е равновесната цена.

(3) В случай, че кривите на търсенето и предлагането се пресичат в различни точки, формиращи общ участък с максимална цена $C_{\max}$ и минимална цена $C_{\min}$, равновесната цена се определя с помощта на референтна цена $C_{\text{реф}}$, както следва:

$P_C = C_{\max}$, при $C_{\text{реф}} > C_{\max}$

$P_C = C_{\text{реф}}$, при $C_{\min} < C_{\text{реф}} < C_{\max}$

$P_C = C_{\min}$, при $C_{\text{реф}} < C_{\min}$,

където:

P_C - равновесна цена;

$C_{\max}$ - най-високата цена, отговаряща на пресечните точки между кривата на търсене и на кривата на предлагане;

$C_{\min}$ - най-ниската цена, отговаряща на пресечните точки между кривата на търсене и кривата на предлагане;

$C_{\text{реф}}$ - референтна цена, представляваща средноаритметичната цена от последните три седмици за същия часови интервал.

(4) Когато общото количество на търсене или общото количество на предлагане е равно на нула, тогава равновесна цена не се определя.

(5) Когато липсва пресичане на кривите на търсене и предлагане не се реализират количества за търговия, а равновесната цена се приема за равна на най-близката до референтната цена на валидирана оферта за търсене или предлагане за съответния сетълмент период

Определяне на обемите на търсене и предлагане

Чл. 48. Когато равновесната цена за съответната пазарна зона/зони не е определена, обемите на предлагане и търсене ще бъдат равни на нула. За всички други случаи:

1. Обемът на предлагане се определя, както следва:

$$ОП = \sum K_n,$$

където:

K_n - количества, отговарящи на двойките цена-количество от предложенията за продажба, съдържащи цена по-ниска или равна на равновесната цена.

2. Обемът на търсене се определя, както следва:

$$ОП = \sum K_k,$$

където:

K_k - количествата, отговарящи на двойките цена-количество от предложенията за покупка, съдържащи цена, по-висока или равна на равновесната цена.

Раздел VIII

Мерки в случаите, когато предлагането не е достатъчно или има липса на търсене

Чл. 49. (1) Когато пазарната крива на търсене или пазарната крива на предлагане съдържа сумарно количество равно на нула, независимият системен оператор трябва да информира незабавно всички участници на борсовия пазар на електрическа енергия, че не са се получили съответно предложения за покупка или предложения за продажба.

(2) В случаите на ал. 1 независимият преносен оператор удължава крайния срок за подаване на предложения в деня на търговия с два часа.

(3) След получаване на новите предложения за продажба и предложения за покупка в рамките на удължения краен срок, независимият преносен оператор пресмята отново цените и количествата за съответния ден на доставка.

(4) В случаите, когато независимият преносен оператор не е получил никакви предложения за покупка или предложения за продажба в рамките на новото работно време до затварянето на борсовия пазар на електрическа енергия, или когато сумарното количество от кривата на предлагане, определено на базата на валидираните предложения за продажба, подадени преди затварянето на борсовия пазар на електрическа енергия е все още по-ниско от минималното търсене, независимият преносен оператор ще информира незабавно всички участници, че определяне на равновесна цена за съответния интервал на доставка, респективно ден на доставка, не е възможно.

Раздел IX

Потвърждаване на сделките, осъществени на борсовия пазар на електрическа енергия

Чл. 50. (1) Независимият преносен оператор публикува чрез търговската система информация за участниците на борсовия пазар на електрическа енергия за сделките, сключени съгласно разпоредбите на тази глава в деня на търговия.

(2) Резултатите от търговията на борсовия пазар на електрическа енергия се използват в процеса на сетълмент съгласно глава десета на тези правила, като

търгуваните количества от всеки участник на борсовия пазар на електрическа енергия се сумират с количествата, търгувани по двустранни договори.

(3) Независимият преносен оператор публикува чрез търговската платформа информация за търгуваните количества и цени.

Раздел X

Извънредни процедури

Чл. 51. Независимият преносен оператор прекратява работата на борсовия пазар на електрическа енергия при:

1. Цялостна или частична невъзможност за работа на системата за търговия или на друга информационна система, използвана за обработка на предложенията и определяне на равновесната цена.

2. Прекъсване на пазара при аварийна ситуация.

Чл. 52. (1) При проблеми, свързани с комуникацията на участниците с търговската система на оператора, независимият преносен оператор има право да промени крайните срокове за изпращане на съответните предложения и потвърждения, включително работното време на борсовия пазар на електрическа енергия.

(2) Независимият преносен оператор може да откаже да регистрира предложение на участник в пазара или сделка с оглед осигуряване справедливи и недискриминационни условия в случай на техническа грешка в системата за търговия или при грешка на участник при попълване на предложението за участие.

(3) При недостигане на предварително заложената грешка за целите на итеративния процес РР-трябва да бъде пояснено, може би към термините, че това е част от нормална математическа процедура на разпределение на количествата търгувана електрическа енергия на борсовия пазар на електрическа енергия и при достигане на предварително зададения брой итерации, независимият преносен оператор, след оценка на получените резултати, има правото да приеме постигнатите резултати за валидни

Глава пета

ОТГОВОРНОСТ ЗА БАЛАНСИРАНЕ

Раздел I

Координатори на балансиращи групи

Чл. 53. (1) Формирането на балансиращи групи има за цел:

1. въвеждане на нова организация при администриране на сделките с електрическа енергия, реалното им изпълнение и сетълмент;

2. планиране на баланса на електроенергийната система;

3. разделяне на задълженията по физическата доставка на електрическа енергия от финансовите взаимоотношения при отклонение на реалното производство/консумация от предварителните прогнози, регистрирани графици и диспечерски инструкции от независимия преносен оператор;

4. агрегиране на небалансите на търговските участници и смекчаване на икономическите последици от цените на балансиращата енергия;

5. съсредоточаване на отговорностите по обмен на информация с независимия преносен оператор при малък брой участници на пазара.

(2) Балансиращите групи са: стандартни балансиращи групи и специални балансиращи групи, които се регистрират от независимия преносен оператор и към които се прилагат еднакви принципи за балансиране.

(3) Специалните балансиращи групи са групите с координатори: независимия преносен оператор/преносно предприятие, обществения доставчик, крайните снабдители, разпределителните предприятие, разпределително предприятие на тягова електрическа енергия и доставчици от последна инстанция.

(4). Независимият преносен оператор е координатор на следните специални балансиращи групи:

1. Група за компенсиране на непланираните обмени;
2. Група за администриране на борсовия пазар.

(5) Общественият доставчик може да е координатор на следните балансиращи групи:

1. Група на производителите на електрическа енергия от възобновяеми източници, чиято енергия изкупува, в т.ч и производители присъединени едновременно към електропреносната и електроразпределителната мрежа;

2. Група на производители на електрическа енергия от централи с комбиниран цикъл на производство, чиято енергия изкупува, в т.ч. и производители присъединени едновременно към електропреносната и електроразпределителната мрежа;

3. Група на производители на електрическа енергия от ВЕЦ собственост на „НЕК“ ЕАД.

(6). Крайните снабдители са координатори на следните специални балансиращи групи:

1. Група на битови и небитови крайни клиенти, присъединени към електроразпределителната мрежа на ниво ниско напрежение, които крайният снабдител снабдява с електрическа енергия;

2. Група на производители на електрическа енергия от възобновяеми източници, чиято енергия крайният снабдител изкупува;

3. Група на производители на електрическа енергия от централи с комбиниран цикъл на производство, чиято енергия крайният снабдител изкупува;

(7) Разпределителното предприятие на тягова електрическа енергия е координатор на специална балансираща група включваща обекти присъединени към разпределителната мрежа на железопътния транспорт.

(8). Доставчиците от последна инстанция са координатори на балансиращи групи, с членове крайни клиенти, чието снабдяване с електрическа енергия осигурява.

Чл. 54. (1) Отговорност за балансиране имат:

1. координаторите на балансиращи групи съгласно Закона за енергетиката;
2. търговските участници за времето, през което не са прехвърлили отговорността си за балансиране на координатор балансираща група и сами отговарят за небалансите на своите обекти.

(2) Клиентите са длъжни да прехвърлят отговорността за балансиране на лицензирано дружество по ал. 1 чрез договор, регламентиран в чл. 11, т. 9 от тези правила.

(3) Координаторите на специални балансиращи групи, нямат право да прехвърлят отговорността за балансиране на друго лицензирано дружество.

Чл. 55 (1) Търговски участници имат право да се регистрират като „координатори на стандартни балансиращи групи“, ако са изпълнили следните условия:

1. притежават лицензия за производство и/или търговия с електрическа енергия по чл. 39, ал. 1, т. 1 и 5 от ЗЕ;

2. разработили са „общи принципи за разпределение на небалансите в рамките на стандартната балансираща група“ и ги е публикувало на интернет страницата си;

3. ДКЕВР е приела решение за допълване на съществуващата лицензия с правата и задълженията, свързани с дейността „координатор на стандартна балансираща група“, съгласно чл. 39, ал. 5 от Закона за енергетиката;

4. изпълнени са изискванията и поддържа комуникационно оборудване и средства за обмен на информация съгласно тези правила.

5. нямат задължения към обществения доставчик, крайните снабдители, независимия преносен оператор и разпределителните предприятия.

(2) Търговски участници имат право да се регистрират като „координатори на специални балансиращи групи“, ако са изпълнили следните условия:

1. притежават лицензия за производство, пренос, разпределение, организиране на борсов пазар, обществена доставка, снабдяване от краен снабдител, доставка от последна инстанция на електрическа енергия и разпределение на тягова електрическа енергия по чл. 39, ал. 1, т. 1, т.2, т.3, т. 6, т.7, т.10, т.12 и т.13 ЗЕ;

2. разработили са „общи принципи за разпределение на небалансите в рамките на специалната балансираща група“ и са ги публикували на интернет страницата си;

3. ДКЕВР е приела решение за допълване на съществуващата лицензия с правата и задълженията, свързани с дейността „координатор на специална балансираща група“, съгласно чл. 39, ал. 5 от Закона за енергетиката;

4. изпълнени са изискванията и поддържа комуникационно оборудване и средства за обмен на информация съгласно тези правила.

5. нямат задължения към обществения доставчик, крайните снабдители, независимия преносен оператор и разпределителните предприятия.

Чл. 56. (1) Търговските участници изпълнили условията по чл. 55, ал. 1, подават „заявление за регистрация на координатор на стандартна балансираща група“ по образец, утвърден от независимия преносен оператор, което съдържа:

1. наименование на заявителя, адрес, вид лицензия и № на лицензия, № на решение на ДКЕВР по чл. 39, ал. 5 ЗЕ;

2. наименование на лицата, заявили желание да бъдат преки или непреки членове на балансиращата група.

3. списък на обектите на заявителя и на лицата по т. 2;

4. информация за предоставена мощност на обектите по т. 3;

5. информация за местата на измерване на обектите по т. 3 и идентификационни номера на търговските електромери, валидирана от собствениците на средствата за търговско измерване, които са длъжни да извършат валидирането в срок 14 дни;

6. количество произведена/използвана електрическа енергия помесечно за предходната календарна година и последните шест месеца, предхождащи датата на подаване на заявлението, общо за заявителя и лицата по т.2;

7. лица за контакти на заявителя, които отговарят по въпросите за изпращане на графици за производство, графици за потребление и графици за обмен между балансиращи групи, предложения и заявки за балансираща енергия, сетълмент и фактуриране.

(2) Към заявлението по ал. 1 се прилагат следните документи:

1. удостоверение за предоставен достъп до електропреносната и/или електроразпределителни мрежи за всяко от дружествата по ал. 1, т. 1 и т. 2 за изпълнени технически изисквания и липса на задължения към обществения доставчик и/или краен снабдител;

2. удостоверението по т. 1 не се изисква от дружества с вече предоставен достъп до мрежата към момента на влизане в сила на тези правила;

3. декларация от заявителя, че всяко от лицата по ал. 1, т. 1 и 2 е сключило договори за достъп и договори за пренос на електрическа енергия пряко или чрез доставчика на електрическа енергия и е предоставило съответните гаранционни обезпечения в съответствие с изискванията на нормативната уредба и тези правила;

4. битови клиенти, заявили желание за смяна на доставчика на всеобща услуга и без инсталирани електромери за почасово отчитане на електрическа енергия – идентификационен номер на стандартизиран профил от единен за страната списък със стандартизирани товари профили, предложен от разпределителните предприятия;

5. копие от лицензия и съответните допълнения към нея, потвърждаващи правото за извършване на дейността „координатор на балансираща група“.

Чл. 57. (1) Независимият преносен оператор разглежда заявлението в 15-дневен срок и изпраща писмен отговор до заявителя, като:

1. приема заявлението за регистрация, посочва идентификационния номер/EIC код на координатора на балансиращата група и указва обектите и кодовете им номера, които формират групата на балансиране, за които отговаря заявителят в ролята му на координатор на стандартна балансираща група;

2. дава указания за допълнителна информация и срок на представяне;

3. мотивирано отказва да регистрира заявителя като координатор на балансираща група.

(2) В срок до 10 дни от получаването на известието за приемане на заявлението за регистрация по ал. 1, т. 1 координаторът на балансиращата група следва да сключи договора по чл. 11, т. 8, в който е указан размерът на първоначалното гаранционно обезпечение, а доставчиците на балансираща енергия в балансиращата група да сключат договора по чл. 11, т. 7.

(3) Със сключването на договорите по ал. 2 координаторът на стандартна балансираща група се вписва в регистъра по чл. 62 със статус „регистриран“.

(4) След предоставянето на гаранционно обезпечение в размера по ал. 2 координаторът на стандартна балансираща група се вписва в регистъра по чл. 62 със статус „активен“.

Чл. 58. (1) Търговските участници изпълнили условията по чл. 55, ал. 2 подават „заявление за регистрация на координатор на специална балансираща група“ по образец, утвърден от независимия преносен оператор, което съдържа:

1. наименование на заявителя, адрес, вид лицензия и № на лицензия, № на решение на ДКЕВР по чл. 39, ал. 5 ЗЕ;

2. наименование на лицата, непреки членове на специалната балансираща група, които имат електромери за почасово отчитане на електрическата енергия;

3. наименование на лицата, непреки членове на специална балансираща група, които нямат електромери за почасово отчитане на електрическата енергия, при поискване от независимия преносен оператор;

4. идентификационен номер на стандартизиран профил от единен за страната списък със стандартизирани товари профили, предложен от разпределителните предприятия;

5. списък на обектите на заявителя и членовете на групата по т. 2, при поискване от независимия преносен оператор;

6. информация за предоставената мощност на обектите по т. 5;

7. описание на местата на измерване на обектите по т. 5 и идентификационни номера на търговските електромери, валидирани от собствениците на средствата за търговско измерване;

8. количество произведена/използвана електрическа енергия помесечно за предходната календарна година, общо за координатора и членовете на групата;

9. лица за контакти на заявителя, които отговарят по въпросите на изпращане на графици за производство, графици за потребление и графици за обмен, предложения и заявки за балансираща енергия, сетълмент и фактуриране.

(2) Към заявлението по ал. 1 се прилага копие от лицензия и съответните допълнения към нея, потвърждаващи правото за извършване на дейността „координатор на специална балансираща група“ по чл. 39, ал. 5 от ЗЕ.

(3) Независимият преносен оператор разглежда заявлението в 15-дневен срок и изпраща писмен отговор до заявителя по ал. 1, като:

1. приема заявлението за регистрация, като посочва идентификационния номер/EIC код на координатора на специална балансираща група и кодовите номера на обектите, местата, за които отговаря заявителят в ролята му на координатор на специална балансираща група;

2. дава указания за допълнителна информация и срок на представяне.

(4) В срок до 10 дни от получаването на известието за приемане на заявлението за регистрация по ал. 3 координаторът на специална балансираща група следва да сключи с независимия преносен оператор: договора по чл. 11, т. 8, да представи декларация за сключването на договорите по чл. 11, т. 1, 2 и 3 или декларация за сключен договор по чл. 11, т. 10 от правилата.

(5) Със сключването на договора по ал. 4 координаторът на специална балансираща група се вписва в регистъра по чл. 62 със статус „регистриран“.

(6) След предоставянето на гаранционно обезпечение координаторът на специална балансираща група се вписва в регистъра по чл. 62 със статус „активен“.

Чл. 59. (1) Всеки обект на производител или потребител може да бъде причислен само към един координатор на балансираща група.

(2) Търговските участници са длъжни в рамките на 30 календарни дни от влизане в сила на тези правила за търговия да прехвърлят отговорността за балансиране на своите обекти на координатор на балансираща група.

(3) В случаите, когато не е изпълнено изискването по ал. 2, независимият преносен оператор ще счита, че търговският участник отговаря за небалансите на своите обекти като координатор на балансираща група.

(4) В случаите на ал. 3 търговският участник следва да сключи договорите по чл. 11, т. 1, 2, 3 и 8 от тези правила като координатор на балансираща група със същите права и отговорности.

(5) В случаите, когато договорите по ал. 4 не са сключени, търговският участник няма право да сключва сделки на пазара на електрическа енергия.

Чл. 60. Крайните снабдители и доставчиците от последна инстанция поемат служебно отговорността за балансиране на крайните клиенти, на които доставят електрическа енергия.

Чл. 61. (1) Независимият преносен оператор поема отговорност за небалансите по сделките с балансираща енергия за компенсиране на непланираните обмени.

(2) Независимият преносен оператор, извън случаите по ал. 1 не поема отговорност за небалансите на:

1. друг координатор на балансираща група;
2. обекти на ползватели, присъединени към електропреносната и/или електроразпределителната мрежа.

Чл. 62. Независимият преносен оператор поддържа публичен регистър на координаторите на балансиращи групи. Регистърът съдържа минимум следната информация: име и седалище на лицензираната страна, координатор на балансираща група, идентификационен номер/EIC код, дата на регистрацията, номер на договор за балансиране с независимият преносен оператор, статус, имена и координати за връзка с упълномощени представители.

Раздел II

Оттегляне на координатор на стандартна балансираща група. Отстраняване на координатор на стандартна балансираща група.

Чл. 63 (1) Координатор на стандартна балансираща група има право да изпрати известие за оттегляне на регистрацията като координатор на балансираща група.

(2) Известието се изпраща на независимия преносен оператор и на всички членове на балансиращата група.

(3) В известието за оттегляне се посочва датата на оттегляне, която не може да бъде по-рано от 40 дни след изпращане на известието за оттегляне.

(4) Независимият преносен оператор издава дневни и обобщени извлечения за сетълмент, включително до деня, предхождащ оттеглянето, като страните издават съответните фактури и извършват плащания съгласно сроковете, посочени в чл. 168 на правилата.

(5) Датата на оттегляне на координатор на балансираща група е първо число на календарния месец след изтичане на срока по ал. 3.

(6) Независимият преносен оператор освобождава в срок от седем дни гаранционното обезпечение след уреждане на всички финансови взаимоотношения, свързани с прекратяване на регистрацията на „координатора на балансираща група“.

Чл. 64. (1) Координатор на стандартна балансираща, заявил оттегляне по чл. 63, ал. 1 има право да прехвърли отговорността за балансиране на друг координатор на стандартна балансираща група съгласно регистъра по чл. 62, като изпраща на независимия преносен оператор „заявление за прехвърляне на отговорност за балансиране“ съгласно утвърден образец. Заявлението съдържа:

1. наименование на координатора, който ще поеме отговорността за балансиране;
2. декларация за съгласие на координатора по т.1;
3. описание на обектите и съответните кодови номера на лицето, което прехвърля отговорността за балансиране.

(2) Независимият преносен оператор проверява данните в заявлението и отговаря в срок до 15 дни в писмен вид на заявителя и новия координатор на балансираща група.

(3) В отговора по ал. 2 се посочва датата, от която прехвърлянето на отговорността за балансиране е в сила, която дата е първо число на календарен месец.

(4) Независимият преносен оператор има право да поиска промяна на сключените договори по чл. 11 с новия координатор на балансираща група.

(5) Независимият преносен оператор отразява промените в регистъра по чл. 62 и информира писмено разпределителните предприятия за направените промени в регистъра.

Чл. 65.(1) Независимият преносен оператор може да отстрани от електроенергийния пазар координатор на стандартна балансираща група или търговски участник по чл. 59, ал. 3 с предизвестие от пет работни дни, във всеки един от следните случаи:

1. координаторът на балансираща група или търговския участник по чл. 59, ал. 3 не изпълнява задълженията си съгласно тези правила и/или не отговаря на условията за регистрация, като координатор на балансираща група.

2. координаторът на балансираща група или търговския участник по чл. 59 ал.3 наруши условията на договора за балансиране, в т.ч. при неплащане в срок или ако не възстанови или не представи актуализирано гаранционно обезпечение в сроковете по договора.

3. координаторът на балансираща група или търговски участник по чл. 59, ал. 3 има неизплатени задължения по договорите си за достъп и пренос и/или невнесени/невъзстановени гаранционни обезпечения по тях.

4. координаторът на балансираща група или търговския участник по чл. 59, ал.3 продължава системно да допуска значителни небаланси в балансиращата си група, след изрично писмено предупреждение от независимия преносен оператор.

5. координаторът на балансираща група е обявен в несъстоятелност или е в процес на ликвидация.

6. Непредставя графици в сроковете съгласно Правилата.

(2) Предизвестieto по ал.1 се изпраща и на членовете на балансиращата група.

(3) Координаторът на балансираща група или търговския участник по чл. 59, ал. 3, е длъжен да уреди всички свои задължения с независимия преносен оператор възникнали до датата на отстраняване от електроенергийния пазар.

(4) Членовете на балансираща група с координатор, отстранен от електроенергийния пазар, отговарят за собствените си небаланси, считано от датата на отстраняване, и имат право да прехвърлят отговорността за балансиране на друг координатор.

(5) Независимият преносен оператор отразява отстраняването на координатор на балансираща група или търговски участник по чл. 59, ал. 3 в регистъра по чл. 62, до два работни дни от датата на отстраняване.

(6) В случаите по ал. 1 независимият преносен оператор информира Държавната комисия за енергийно и водно регулиране за отстраняването от пазара на координатора на балансиращата група.

Глава шеста

ПРАВИЛА ЗА ПРЕДОСТАВЯНЕ И УТВЪРЖДАВАНЕ НА ГРАФИЦИ ЗА ПРОИЗВОДСТВО, ГРАФИЦИ ЗА ПОТРЕБЛЕНИЕ И ГРАФИЦИ ЗА ОБМЕН НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ

Раздел I

Графици за производство и графици за потребление

Чл. 66. (1) Почасови графици за производство, с информация за брутното производство на централата, се изпращат на независимия преносен оператор от всички производители, присъединени към електропреносната мрежа, по утвърден образец (PPS file) и посочен достъп до системата, в срокове съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата му.

(2) Почасови графици за производство се изпращат на координаторите на балансиращи групи от всички производители, присъединени към електроразпределителната мрежа в деня, предхождащ доставката, по образец утвърден от координатора на балансиращата мрежа.

(3) Обобщени нетни почасови графици за производство на централите, присъединени към съответната разпределителна мрежа по типове производствени мощности, се изпращат от координаторите на балансиращи групи към независимия преносен оператор по утвърден образец (PPSfile) и посочен достъп до системата, в срокове съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата му

(4) Доставчиците на балансираща енергия изпращат на независимия преносен оператор почасови графици за планираното брутно производство на всеки диспечериран блок, съгласно сключените договори за доставка на електрическа енергия, за покриване на технологичните разходи в мрежите, на борсов пазар на електрическа енергия, по утвърден образец (PPSfile) и посочен достъп до системата, в срокове съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата му и съгласно процедурите, регламентирани в „Правилата за управление на електроенергийната система” и тези правила.

(5) Доставчиците на балансираща енергия изпращат на независимия преносен оператор графици за нетно производство на всеки диспечериран блок по утвърден образец (TPS file) и посочен достъп до системата, с отчитане на сключените договори за доставка на електрическа енергия, в срокове съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата му и съгласно процедурите, регламентирани в „Правилата за управление на електроенергийната система” и тези правила.

(6) Графиците за производство по ал.1, ал. 3 и ал. 4 служат за диспечериране на съответния агрегат.

(7) Почасовите графици за производство по ал. 4 трябва да съответстват на условията в сключените договори по чл. 11, т. 7 от тези правила и предоставената разполагаемост за регулиране. Операторът може да поиска промяна на графика или да наложи ограничение в срокове съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата му, в случаите, когато графикът не е съобразен с прогнозните режими на работа и определената разполагаемост за регулиране.

(8) Независимият преносен оператор изпраща до 10-число на предходния месец на производителите по ал.4 необходимите диапазони (брутната разполагаемост) за регулиране на всеки блок за следващия месец, като производителят няма право да

сключва сделки за пазара на електрическа енергия над определената брутна мощност за всеки блок, освен ако страните писмено не са договорили друго.

(9) Почасовите графици за потребление на доставчици на балансираща енергия с потребителски обекти съдържат информация за планираното потребление съгласно сключените договори, процедурите, регламентирани в Правилата за управление на електроенергийната система и тези правила, и се изпращат по утвърден образец (TPSfile) и посочен достъп до системата, в сроковете по ал. 5.

(10) Координаторите на балансиращи групи изпращат сумарна нетна почасова прогноза за производството и сумарна почасова прогноза за потреблението в балансиращата група, по утвърден образец (TPSfile) и посочен достъп до системата в срокове съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата.

(11) Почасовите графиците за производство и почасовите графици за потребление се изпращат в деня, предхождащ деня на доставка, и съдържат информация за количеството електрическа енергия за всеки час в деня на доставка, което съответният производител (блок на производител) или обект на потребител ще доставя/потребява от мрежата.

(12) Независимият преносен оператор на база графиците за производство и графиците за потребление и собствени прогнози определя необходимия резерв – вторичен, третичен и студен, за следващия ден, необходим за:

1. поддържане на баланса между производството и потреблението в реално време;
2. поддържане на сигурно и надеждно електроснабдяване;
3. поддържане на резервна мощност в случаите на непредвидени аварийни ситуации на мрежата и производствените мощности и промени в климатичните условия;
4. управление на претоварванията в мрежата.

Чл. 67 (1) Крайните снабдители изпращат на обществения доставчик помесечни прогнози за потреблението:

1. до 3 работни дни след определяне на квотите с решение на ДКЕВР - за второто полугодие на текущата календарна година;
2. до 10 декември - за шесте месеца на следващата календарна година.

(2) Общественият доставчик определя в срок до 2 работни дни от постъпване на информацията от крайните снабдители по ал. 1 месечните задължения до края на съответната година на „квотните централи”, както и задълженията на производителите по чл. 93а от ЗЕ, в рамките на определената с решение на ДКЕВР квота, и до 10 декември – задълженията за шесте месеца на следващата календарна година.

(3) Месечните задължения по ал. 2 се изпращат на съответните производители и независимия преносен оператор и се публикуват на интернет страницата на оператора до два работни дни от постъпване на информацията при оператора.

(4) Месечните прогнози по ал. 1 могат да бъдат актуализирани от Крайните снабдители до 5-то число на предходния месец.

(5) Месечните задължения по ал. 1 могат да бъдат актуализирани от Обществения доставчик до 10-то число на предходния месец, с отчитане на ремонтните програми, аварийност на агрегатите, изменение в климатичната прогноза, в рамките на общата шест-месечна разполагаемост, утвърдена от ДКЕВР.

(6) Всеки работен ден, до 9.30 ч. общественият доставчик определя почасовите количества за следващия ден на „квотните централи” и на производителите по чл 93а от ЗЕ, при отчитане на месечните задължения след актуализирането им, производствените характеристики на агрегатите и прогнозни режими на работа. Количествата се определят на база прогнозите на крайните снабдители, изпратени на обществения доставчик предишния ден, до 17.00 ч.

(7) Количествата по ал. 6 са задължителни за производителите и следва да бъдат съобразени в графици за обмен по чл. 68.

(8) Количествата по ал. 6 са задължителни и за производителите в балансиращите групи на обществения доставчик.

(9) При несъответствие на количествата в графици по ал. 6 и ал. 7, независимия преносен оператор приема графика, изпратен от обществения доставчик.

Раздел II

Графици за обмен на електрическа енергия

Чл. 68. (1) Графиците за обмен на електрическа енергия между две балансиращи групи в рамките на електроенергийната система на България се изпращат на независимия преносен оператор в срокове съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата по утвърден образец (TPSfile) и получен достъп до системата, и съдържат информация за количеството електрическа енергия за всеки час в деня на доставка, което съответната балансираща група ще обмени с други балансиращи групи.

(2) Графиците за обмен между балансираща група, регистрирана в рамките на електроенергийната система на България и юридическо лице, придобило право да извършва търговска дейност в съседна пазарна зона (график за междусистемен обмен), се изпращат на независимия преносен оператор по утвърден образец (TPSfile) и получен достъп до системата.

(3) Крайният срок за изпращане на графици за междусистемен обмен в съответствие с придобитите преносни способности от годишен и месечни търгове (дългосрочни номинации) и дневни търгове (краткосрочни номинации) е съгласно Тържни правила за съответните контролни зони, публикувани от независимия преносен оператор и изискванията на ОН-Policy2 за синхронна зона континентална Европа.

(4) Независимият преносен оператор проверява допустимостта на изпълнение на графици за обмен от гледна точка на прогнозните режими на работа и техническите възможности на агрегатите, придобита междусистемна преносна способност, съпоставимост на графици на всички координатори на балансиращи групи, предварителния баланс и съответствието между графици за производство, графици за потребление и графици за обмен на всяка балансираща група, ограничения в пропускателните възможности, изисквания за резервиране на диапазон за регулиране, и наличието на обстоятелства, които могат да нарушат безопасността или качеството и

сигурността на работа на електроенергийната система, съгласно Правилата за управление на електроенергийната система и тези правила.

(5) Координаторите на балансиращи групи и доставчиците на балансираща енергия изпращат коригирани графици за производство, графици за потребление, графиките за обмен на електрическа енергия между две балансиращи групи в рамките на електроенергийната система на България, съгласно изискванията на независимия преносен оператор в срокове съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата

(6) Независимият преносен оператор има право да променя инструкцията във връзка с процеса на приемане, валидиране и регистриране на графици за производство, графици за потребление и графици за обмен при необходимост, като публикува промяната не по-късно от 2 седмици преди датата на влизане в сила на промяната

(7) Координаторите на балансиращи групи имат право да изпращат графици за производство, графици за потребление и графици за обмен в последния работен ден преди празнични и почивни дни при съблюдаване на сроковете и изискванията в инструкцията по ал.6.

(8) Производители със задължително изкупуване съгласно Закона за енергетиката и ЗЕВИ, в случаите, когато продават част от енергията на пазара по свободно-договорени цени, са задължени да предоставят на обществения доставчик и/или крайния снабдител енергия със същия почасов профил.

Чл. 69. (1) Известието за сключена сделка на сделка на борсовия пазар на електрическа енергия се изпраща от участника и/или организатора на борсовия пазар на електрическа енергия на независимия преносен оператор по образец, утвърден от независимия преносен оператор, ако такова се изисква по договора по чл. 11, т. 11 и съдържа информация за задълженията за доставка или покупка на/от борсовия пазар на електрическа енергия за отделните интервали на доставка в деня на доставка, в съответствие с глава четвърта.

(2) Информацията по ал. 1 се изпраща на независимия преносен оператор и в случаите на участие на борсов пазар на електрическа енергия, организиран от друг системен или пазарен оператор.

Чл. 70. (1) Независимият преносен оператор потвърждава графиките за производство и графиките за потребление на доставчиците на балансираща енергия по чл. 66, ал. 4, ал. 5 и ал. 9 в срокове съгласно инструкция, публикувана от независимия преносен оператор на интернет страницата

(2) Координаторите на балансиращи групи получават информация за регистрираните графици от търговската система на оператора, в срокове съгласно инструкция.

(3) Независимият преносен оператор потвърждава на координаторите на балансиращи групи графици за обмен по чл. 68, в срокове съгласно инструкция.

(4) При несъответствие на количества, заявени от координатори на балансиращи групи в рамките на електроенергийната система на България, се приема за валидна по-малката стойност.

(5) При несъответствия на количества, заявени от координатори на балансиращи групи по графици за междусистемен обмен с електроенергийните системи на други държави, се прилагат двустранните договорености между независимия преносен

оператор и съответния съседен системен оператор (напр. валидна по-малката стойност или редуциране до нулева стойност).

(6) Между две балансиращи групи в рамките на електроенергийната система на България координаторите известяват само салдото по сделките.

(7) Утвърдените от независимия преносен оператор графици за обмен на електрическа енергия, графици за производство и графици за потребление, включително търгуваните количества на борсов пазар на електрическа енергия, са основа за определяне на небалансите на координаторите на балансиращи групи, енергията, предоставена/закупена на/от пазара на балансираща енергия, и финансовите задължения на страните.

(8) Графиките за междусистемен обмен, съгласувани от независимия преносен оператор преди празнични и почивни дни, могат да бъдат променяни до 15,30 ч. (българско време) на всеки празничен или почивен ден, предхождащ деня на доставка, съгласно изискванията на ENTSO-E Policy 2.

(9) Графиките за производство, графиките за потребление и графиките за обмен на една балансираща група трябва да бъдат балансирани като известните покупки от други балансиращи групи и прогнозно производство в групата да бъдат равни на известните продажби към други балансиращи групи прогнозно потребление.

(10) Независимият преносен оператор има право да поиска от координаторите на балансиращи групи корекции в графиките в случай, че са нарушени изискванията по ал. 10.

Чл. 71 (1) Независимият преносен оператор има право при наличие на необходимите технически обстоятелства да въведе процедура по известяване, валидиране и регистриране на графици за производство, графици за потребление и графици за обмен, в рамките на деня на доставка.

(2) Броят на сесиите в рамките на деня, се определя от независимия преносен оператор.

Чл. 72. (1) В случай на аварийна ситуация и/или непреодолима сила, които имат локален характер, координаторите на балансиращи групи предприемат необходимите мерки за съгласуване на графици за обмен за следващия незатворен период на доставка, които да отчитат променените обстоятелства.

(2) Независимият преносен оператор не прекратява и не променя графици за обмен между координаторите на балансиращи групи, в случаите на ал. 1, след регистрацията им.

Чл. 73. (1) Независимият преносен оператор има право да прекрати и/или ограничи графици за обмен на координаторите на балансиращи групи, при настъпване на следните обстоятелства:

1. отпадане на системата за администриране на пазара;
2. при възникване или за предотвратяване на аварии по съоръжения за производство и пренос на електрическа енергия;
3. при претоварване на електрическите мрежи;
4. при дълготраен недостиг на енергоносители;
5. разпоредителни мерки на компетентни органи;
6. при невъзможност за поддържане баланса на ЕЕС, и след като всички други мерки, съгласно изискванията на ENTSO-E са били предприети;

7. в случаите на чл. 73 от Закона за енергетиката и при други хипотези на непреодолима сила.

(2) В случаите на ал. 1, независимият преносен оператор се съобразява със сроковете за известяване, регламентирани в нормативната уредба.

(3) В случаите на ал.1, взаимоотношенията, свързани с производството и консумацията на електрическа енергия в ЕЕС за периода на прекратяване на пазара, се уреждат с доставчиците от последна инстанция, предоставящи услуги от обществен интерес.

(4) взаимоотношенията по ал. 3 се уреждат по показанията на средствата за търговско измерване.

(5) в случаите по ал. 1 производителите продават по цени, определени от ДКЕВР и/или в дългосрочните договори.

(6) потребителите купуват консумираната електроенергия по цена, определена от доставчика от последна инстанция в договорите за продажба.

(7) За периода по ал. 1, търговските участници не подлежат на балансиране.

Глава седма

ИЗМЕРВАНЕ. ПРЕДОСТАВЯНЕ НА ДАННИ

Раздел I

Цели

Чл. 74. (1) Сумирането и предоставянето на данни за измерените количества електрическа енергия обслужва процесите на сетълмент на количествата, търгувани на електроенергийния пазар чрез двустранни договори или на борсовия пазар на електрическа енергия, пазара на балансираща енергия, двустранните обмени със съседни контролни зони/блокове, сетълмента на небалансите, спомагателните услуги, плащанията за достъп и пренос и всички други услуги съгласно тези правила.

(2) В тази глава са регламентирани процедурите относно:

1. сумиране на измерените стойности;
2. предоставяне на сумираните измерени стойности.

(3) Процесът на сетълмент на електроенергийния пазар е основан на период на сетълмент (един час) и всички сумирани и предавани стойности на товаровия профил трябва да са за същия времеви интервал.

(4) Тези правила регламентират използването на средства за измерване, информационни системи и механизми в процеса на сетълмент на електроенергийния пазар. Тези процедури не са приложими към средства и системи за измерване, които са с оперативно предназначение.

Раздел II

Изисквания към измервателните системи

Чл. 75. (1) Електромери за периодично измерване на електрическата енергия трябва да бъдат монтирани на всички места на измерване на обекти съгласно Правилата за измерване на количеството електрическа енергия.

(2) За обектите, не обхванати в ал. 1, могат да се прилагат стандартизирани товарови профили, разработени от разпределителните предприятия и представени на независимия преносен оператор при регистрацията по чл. 56 и чл. 58.

Чл. 76. (1) Собствениците на измервателните системи съхраняват и предоставят сумирани измерени стойности от електромерите по чл. 75, ал. 1 на количествата активна електрическа енергия, доставена/консумирана до/от обектите на търговски участници за всеки период на сетълмент.

(2) Всеки виртуален електромер има постоянен буквено-цифров идентификационен код. Тези кодове се определят от независимия преносен оператор при регистрацията на търговския участник и се предоставят на съответните собственици на измервателни системи с приложен списък на местата на измерване за всеки идентификационен код.

(3) При регистрацията на търговски участник на пазара на електрическа енергия е необходимо посочените от него обекти да включват всички места на измерване за тези обекти. Не се допуска регистриране на обект на търговски участник на пазара на електрическа енергия с част от местата на измерване за съответния обект.

Раздел III

Отчитане, удостоверяване и предоставяне на измерени стойности

Чл. 77. Измерената стойност представлява количеството електрическа енергия, което е измерено и регистрирано от електромер за периодично измерване, или чрез товаров профил, интегриран за периода на сетълмент.

Чл. 78. (1) Всеки собственик на измервателна система носи отговорност за отчитането на всички измерени стойности съгласно Правилата за измерване на количеството електрическа енергия и Правилата за търговия с електрическа енергия.

(2) В случаите на чл. 75, ал. 1 собствениците на измервателните системи валидират, обработват и съхраняват данните в база данни с измерени стойности. Сумираните данни се предоставят на независимия преносен оператор до 17,00 ч. на втория работен ден от седмицата за дните от понеделник до неделя включително на предходната календарна седмица.

(3) В случаите на чл. 75, ал. 2 координаторите на балансиращи групи предоставят на независимия преносен оператор до 12,00 ч. на втория работен ден от всеки месец, за периода на съответния месец, сумиран брой на обекти на търговски участници по чл. 75, ал. 2, разделени по тип на товаров профил и собственост на електрическата мрежа, в която се намират горепосочените обекти.

(4) При приключване на всеки месец собствениците на измервателните системи валидират, обработват и съхраняват данните в база данни с измерени стойности. Сумираните данни се предоставят на независимия преносен оператор до 12,00 ч. на втория работен ден за дните от предходния месец, за които липсват данни, но не по-късно от третия календарен ден.

(5) В случай на липсващи почасови данни от отделните измервателни системи с оглед спазване на сроковете за предоставяне на информация на независимия преносен оператор, собственикът на измервателните системи може да използва заместващи стойности съгласно Правилата за измерване на количеството електрическа енергия, изчислени на база предишни периоди на сетълмент или по начин, уточнен в договора за достъп до разпределителната/преносната мрежа на търговския участник. При липса на заместващи стойности от страна на собственика на измервателните системи независимият преносен оператор прилага служебна стойност 0 за съответните липсващи почасови данни.

(6) В случай на липсващи по ал. 5 или сгрешени данни собственикът на измервателната система оценява, коригира или заменя липсващата или сгрешена информация по отношение на измерените стойности съгласно Правилата за измерване на количеството електрическа енергия и предоставя информацията на независимия

преносен оператор до 12,00 ч. на третия работен ден, но не по-късно от петия календарен ден след приключване на месеца.

(7) Координаторите на балансиращи групи получават измерените стойности по обекти за всеки пряк и непряк член на балансиращата група от собствениците на измервателните системи в сроковете за предоставяне на данни към независимия преносен оператор, упоменати в ал. 2 и 4.

(8) Получените измерени стойности по ал. 7 могат да бъдат оспорени чрез координаторите на балансиращи групи пред собствениците на измервателните системи в рамките на три работни дни от получаване на данните. Собственикът на средствата за измерване извършва проверка и потвърждава или коригира измерените стойности. Неоспорени стойности в този срок се смятат за потвърдени от съответната страна.

(9) Всички измерени стойности, включително тези, които са били предмет на промяна, съгласно ал. 8 ще се смятат от независимия преносен оператор за потвърдени от страните не по-късно от осмия ден на всеки календарен месец, следващ отчетния, и стават утвърдени измерени стойности. В случай на непостигане на съгласуване, което продължава след тази дата, ще се прилагат разпоредбите на глава десета, раздел VII.

Чл. 79. Разпоредбите на този раздел са приложими и към местата на измерване, съответстващи на обекти на производители и потребители, които предоставят спомагателни услуги за независимия преносен оператор.

Раздел IV

Определяне на технологичните разходи в мрежата

Чл. 80. Всички измерени стойности от търговските електромери между електропреносната мрежа и електроразпределителните мрежи, между отделните електроразпределителни мрежи, между производители и електропреносна/електроразпределителна мрежа, ще бъдат отчитани и използвани при определяне на загубите на преносното предприятие и разпределителните предприятия.

Чл. 81. (1) Технологичните разходи в мрежата се определят поотделно за електропреносната мрежа и всяка електроразпределителна мрежа.

(2) Преносното предприятие и разпределителните предприятия в съответствие със собствеността на мрежата, определят технологичните разходи в съответната мрежа поотделно за всеки период на сетълмент като разлика между цялото количество електрическа енергия, постъпило в съответната мрежа в местата на измерване, и количеството електрическа енергия, консумирано в съответната мрежа или доставено в други мрежи, съгласно утвърдените измерени стойности.

(3) Независимият преносен оператор изчислява небалансите на количествата електрическа енергия необходима за покриване на технологични разходи по преносната мрежа и разпределителните мрежи въз основа на определените технологични разходи по ал. 2 и утвърдените графици за доставка подадени до обществения доставчик от координаторите на специалните балансиращи групи за покриване на технологичните разходи.

(4) Всички технологични разходи в мрежите, определени по ал. 2 ще се смятат за утвърдени измерени стойности.

Раздел V

Сумиране и предоставяне на измерените стойности

Чл. 82. (1) След определяне на утвърдените измерени стойности по чл. 78, ал. 9 и чл. 81, ал. 4 всеки собственик на измервателна система определя сумарните физически

доставки за всеки производител и всеки потребител/доставчик на краен потребител (според случая) за съответната мрежа за всеки период на сетълмент.

(2) Сумарното производство на производител е равно на сумата от всички утвърдени измерени стойности в точките на присъединяване на производствените блокове към съответната мрежа.

(3) Сумарното потребление на потребител е равно на сумата от всички утвърдени измерени стойности в точките на присъединяване/местата на измерване на този потребител, присъединен към съответната мрежа.

Чл. 83. (1) Собствениците на измервателни системи предоставят на независимия преносен оператор сумирани по балансиращи групи валидирани данни от средствата за търговско измерване на електрическа енергия на обекти на търговски участници, присъединени към съответната електрическа мрежа.

(2) Собствениците на измервателни системи предоставят на координаторите на балансиращи групи сумирани валидирани данни от средствата за търговско измерване на електрическа енергия на обекти на търговски участници, които принадлежат към съответната балансираща група.

(3) Преносното предприятие предоставя на разпределителното предприятие в сроковете по чл. 78, ал. 2 сумираните стойности за измерените товари профили на електрическата енергия, отчетени от всеки търговски електромер, който участва във формирането на общото количество електрическа енергия, доставяно от преносната в разпределителната мрежа.

(4) Преносното предприятие предоставя на крайния снабдител в сроковете по чл. 78, ал. 2 сумираните по региони стойности за измерените товари профили на електрическата енергия, формирани от всеки търговски електромер, който участва във формирането на общото количество електрическа енергия, което крайният снабдител купува от обществения доставчик.

Раздел VI

Сумиране на измерени стойности по отношение на координатор на балансираща група

Чл. 84. (1) След получаване на утвърдените измерени стойности независимият преносен оператор определя общите физически доставки на всяка балансираща група по отношение на места на измерване от съответната мрежа за всеки период на сетълмент.

(2) Сумарното производство на координатор на балансираща група е равно на сумата от общото производство на обектите на всички производители, за които съответният координатор на балансираща група е поел отговорност за балансиране.

(3) Сумарното потребление на координатор на балансираща група е равно на сумата от общото потребление на обектите на всички потребители, за които съответният координатор на балансираща група е поел отговорност за балансиране.

Раздел VII

Сумиране на измерени стойности по отношение на съответната мрежа

Чл. 85. (1) Нетното производство на съответната мрежа е равно на сумата от общото производство на всички производители, присъединени към тази мрежа.

(2) Нетното потребление от съответната мрежа е равно на сумата от общото потребление на всички потребители от тази мрежа.

(3) Електрическата енергия, доставена на други мрежи, е равна на сумата от всички измерени стойности, удостоверяващи обмяна на електрическа енергия от съответната мрежа към други мрежи. По отношение на електропреносната мрежа към реализирания обмен с други мрежи се включва и износът на електрическа енергия.

(4) Електрическата енергия, получена от други мрежи, е равна на сумата от всички измерени стойности, удостоверяващи обмяна на електрическа енергия от другите мрежи към съответната мрежа. По отношение на електропреносната мрежа към реализирания обмен с други мрежи се включва и вносът на електрическа енергия.

Раздел VIII

Сумиране на измерени стойности по отношение на извършването на дейността „сетълмент на небалансите“ от независимия преносен оператор

Чл. 86. (1) Собствениците на измервателни системи предоставят на независимия преносен оператор следната информация по отношение на сетълмента на небалансите само за съответната мрежа и отделно за всеки период на сетълмент:

1. утвърдените измерени стойности отделно за всички диспечирувани блокове и товари, които предоставят спомагателни услуги, включително балансираща енергия;

2. утвърдените измерени стойности за друг блок, който е предоставил спомагателни услуги на електроенергийния системен оператор.

(2) Собствениците на измервателни системи предоставят на електроенергийния системен оператор следната информация по отношение на доставката на небалансите само за съответната мрежа и отделно за всеки период на сетълмент:

1. общото производство по тип и общото потребление по отношение на всяка балансираща група, определени съгласно условията на чл. 84, ал. 2 и 3;

2. технологичните разходи в мрежата, определени съгласно условията на чл. 81, ал. 2 и 4;

3. нетното производство и нетното потребление в съответната мрежа, определено съгласно условията на чл. 85, ал. 1 и ал. 2;

4. електрическата енергия, доставена на други мрежи, определена съгласно условията на чл. 85, ал. 3;

5. електрическата енергия, получена от други мрежи, определена съгласно условията на чл. 85, ал. 4.

Чл. 87. (1) Независимият преносен оператор извършва предварителен физически сетълмент на седмична основа на всеки координатор на стандартна и специална балансираща група, за всички места на измерване, оборудвани със средства за измерване на електрическата енергия, до четвъртък за дните на предходната календарна седмица.

(2) Независимият преносен оператор извършва окончателен физически сетълмент на всеки координатор на стандартна и специална балансираща група, включително и за обектите по чл. 75, ал. 2, до десетия ден на всеки календарен месец, следващ отчетния.

(3) Независимият преносен оператор извършва финансов сетълмент на месечна основа на всеки координатор на стандартна и специална балансираща група съгласно изискванията на Закона за счетоводството и Закона за ДДС.

(4) Резултатите от физическия и финансов сетълмент съгласно глава десета се отразяват в дневните и месечните извлечения за сетълмент на координаторите на стандартизирани и специални балансиращи групи и на доставчиците на балансираща енергия.

Глава осма

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА СМЯНА НА ДОСТАВЧИКА НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ И НА КООРДИНАТОРА НА БАЛАНСИРАЩА ГРУПА. ДОСТАВЧИК ОТ ПОСЛЕДНА ИНСТАНЦИЯ

Раздел I

Ред за смяна на доставчика на електрическа енергия и координатора на балансиращата група

Чл. 88. (1) Процедурата за смяна на доставчика на електрическа енергия по смисъла на този раздел обхваща:

1. смяната на крайния снабдител с доставчик на либерализирания пазар и обратно в предвидените от ЗЕ случаи;

2. смяната на един доставчик с друг доставчик на либерализирания пазар в случаите, когато се променя принадлежността към балансиращата група;

3. смяната на доставчик на либерализирания пазар с доставчик от последна инстанция и обратно в предвидените от ЗЕ случаи;

4 смяна на крайния снабдител с доставчик от последна инстанция;

5. смяна на доставчик от последна инстанция с друг доставчик.

(3) Смяната на доставчик се инициира от крайния клиент.

(4) Процесът на смяна на доставчик за клиенти, присъединени към електропреносната мрежа, се администрира от независимия преносен оператор, а за крайни клиенти, присъединени към електроразпределителната мрежа – от съответното електроразпределително предприятие.

Чл. 89. (1) Крайният клиент или новият доставчик изпраща искане за смяна на доставчика според мрежата, към която е присъединен, до независимия преносен оператор, съответно електроразпределителното предприятие, което следва да съдържа следната минимална информация за идентифициране на потребителя, който е страна по действащия към момента на подаване на искането договор за продажба на електрическа енергия:

1. за крайни клиенти– физически лица: трите имена, ЕГН, адрес на обекта, по отношение на който ще бъде извършена промяната, и клиентски номер, идентификатор на точката на измерване;

2. за крайни клиенти– юридически лица: наименование, ЕИК, седалище и адрес на управление, адрес на обекта, по отношение на който ще бъде извършена промяната, клиентски номер и идентификатор на точката на измерване;

3. за крайни клиенти– дружества по смисъла на Закона за задълженията и договорите: трите имена и ЕГН на участващите в дружеството лица съдружници, адрес на обекта, по отношение на който ще бъде извършена промяната, клиентски номер и идентификатор на точката на измерване.

(2) В искането по ал. 1 се посочва и следната допълнителна информация във връзка с волеизявлението за смяна на доставчика и се прилагат следните документи:

1. място на присъединяване и обекти, в случай че е приложимо;

2. техническа информация за средствата за търговско измерване съгласно правилата по чл. 83, ал. 1, т. 6 от Закона за енергетиката;

3. идентификационен номер на стандартизиран профил от единен за страната списък със стандартизирани товарови профили, в случай че е приложимо;

4. смяната на доставчика се извършва от първо число на календарен месец, но не по-рано от 15 (петнадесет) календарни дни от датата на постъпване на искането по ал. 1 при независимия преносен оператор, съответно електроразпределителното предприятие;

5. наименование и идентификационен номер от регистъра по чл. 62 на координатора на балансираща група, който ще бъде отговорен за небалансите на крайния клиент, и съгласие от координатора;

6. наименование на бъдещия доставчик и удостоверение за сключен договор от новия доставчик;

7. удостоверение за липса на задължения, издадено от настоящия доставчик на електрическа енергия и потвърждение, че е уведомен за предстоящата смяна;

8. копие от договор за достъп и договор за пренос до електропреносната мрежа;

9. искане за сключване на договор за достъп и пренос до електроразпределителна мрежа при първа смяна на доставчика или удостоверение за сключени договори със съответния мрежови оператор при последваща смяна.

Чл. 90. (1) Независимият преносен оператор или електроразпределителното предприятие разглежда искането и предоставените допълнителни документи съгласно чл. 89 в срок 7 календарни дни от постъпването им.

(2) В случай че се установи липса на документ или непълнота в предоставената информация, в срок 7 календарни дни от постъпването на искането по чл. 89, ал. 1 независимият преносен оператор или съответното електроразпределително предприятие уведомява крайния клиент или новия доставчик, който е изпратил искането, за установените непълноти или несъответствия и му дава срок от 7 календарни дни да ги допълни.

(3) Когато новият доставчик ще доставя електрическа енергия при условията на комбиниран договор, е необходимо в 7-дневния срок от подаването на искането да сключи рамков договор с електроразпределителното предприятие.

(4) Непредставянето в срок на допълнителната информация, както и непълното ѝ представяне или липса на подписан рамков договор с електроразпределителното предприятие, е основание за независимия преносен оператор, съответно електроразпределителното предприятие, да преустанови разглеждането на искането за смяна на доставчик, за което се уведомяват потребителят или новият доставчик. В този случай смяната на доставчик може да бъде осъществена след подаване на ново искане за смяна на доставчик.

(5) В случай че искането съдържа цялата необходима информация, независимият преносен оператор или електроразпределителното предприятие регистрира смяната на доставчика на следващия работен ден след изтичане на срока по ал. 1 или 2 и в срок до 3 работни дни от регистрацията уведомява крайния клиент или новия доставчик, настоящия доставчик, настоящия и новия координатор на балансиращата група.

(6) В срок до 3 работни дни от получаване на уведомлението по ал. 5 крайният клиент или новият доставчик, настоящият доставчик, настоящият и новият координатор на балансиращата група могат мотивирано да възразят срещу регистрацията.

(7) В случай на постъпило възражение в срок от 2 работни дни независимият преносен оператор или електроразпределителното предприятие информира крайния клиент или новия доставчик, настоящия доставчик, настоящия и новия координатор на балансиращата група.

(8) Ако в срок от 3 работни дни крайният клиентили новият доставчик не отстранят причината за отказа, процесът по смяна на доставчика се прекратява. При съгласие от настоящия доставчик и от настоящия координатор договорът на крайния клиент с настоящия доставчик се продължава.

(9) В случай че крайният клиент или новият доставчик не отстранят причините за отказа и няма съгласие от настоящия доставчик и координатор, електроразпределителното предприятие преустановява снабдяването на този краен клиент.

(10) Смяната на доставчика влиза в сила първия календарен ден на месеца, ако са изпълнени условията, посочени в правилата.

(11) Към датата на влизане в сила на смяната на доставчика собственикът на средствата за търговско измерване определя консумираната електрическа енергия по един от следните начини: извършва отчитане на средствата за търговско измерване, определя количеството електрическа енергия на база на прогнозно потребление или на база на самоотчет от страна на крайния клиент– в случаите на смяна на доставчик от крайния клиент със стандартизирани товари профили.

(12) Собственикът на средствата за търговско измерване изпраща данните по ал. 11 в сроковете по чл. 78, ал. 3, 4 и 5 от правилата на настоящия доставчик, новия доставчик, настоящия и новия координатор на балансиращата група.

Чл. 91. (1) В случаите на чл. 88, ал. 1, т. 3 и 4 смяната на доставчика се регистрира служебно от независимия преносен оператор, съответно електроразпределителното предприятие, в срок 3 работни дни от постъпване на информация за невъзможността за доставка от настоящия доставчик по чл. 93, ал. 2.

(2) Независимият преносен оператор информира потребителя, настоящия доставчик, преносното предприятие и доставчика от последна инстанция за служебната регистрация по ал. 1.

(3) Електроразпределителното предприятие информира крайния клиент, настоящия доставчик, доставчика от последна инстанция и независимия преносен оператор за служебната регистрация по ал. 1.

Раздел II

Ред за смяна на доставчика на електрическа енергия при запазване на принадлежността към балансиращата група

Чл. 92. (1) Крайният клиент изпраща искане за смяна на доставчика според мрежата, към която е присъединен, до независимия преносен оператор, съответно електроразпределителното предприятие и координатора на балансиращата група, което следва да съдържа следната минимална информация за идентифициране на крайния клиент, който е страна по действащия към момента на подаване на искането договор за продажба на електрическа енергия: наименование на физическото или юридическото лице, клиентски номер, адрес (кодов номер) на обекта, идентификатор на точката на измерване, удостоверение за липса на задължения към настоящия доставчик.

(2) Датата, от която смяната на доставчика е в сила, е не по-късно от 3 седмици от датата на постъпване на искането по ал. 1, в случай, че са изпълнени изискванията за смяна на доставчика и крайният клиент няма задължения към настоящия доставчик, независимия преносен оператор, съответно електроразпределителното предприятие.

(3) Независимият преносен оператор изпраща уведомление за смяна на доставчика до съответния мрежови оператор и до координатора на балансиращата група, който уведомява крайния клиент настоящия и бъдещия доставчик.

(4) Електроразпределителното предприятие изпраща уведомление за смяна на доставчика до потребителя, настоящия доставчик, бъдещия доставчик, координатора на балансиращата група.

Раздел III

Правила за снабдяване от краен снабдител и доставчик от последна инстанция

Чл. 93. (1) Доставчик от последна инстанция е лице, на което е издадена лицензия съгласно Закона за енергетиката и доставя електрическа енергия в случаите, когато основният доставчик по силата на договор за покупко-продажба не е в състояние да продължи да извършва доставка поради обявяване в несъстоятелност, ликвидация, отнемане на лицензия или всякакво друго събитие, довело до временно или трайно преустановяване на доставката на електрическа енергия, както и на крайни клиенти, които не могат да бъдат клиенти на крайния снабдител до избора на друг доставчик.

(2) Крайният клиент уведомява независимия преносен оператор, съответно електроразпределителното предприятие, за наличието на обстоятелства, довели до или водещи до временно и трайно преустановяване на доставката на електрическа енергия, и датата, от която доставката на електрическа енергия по съществуващия договор е прекратена.

(3) Независимият преносен оператор, съответно електроразпределителното предприятие, регистрира служебно смяната с доставчика от последна инстанция съгласно издадената му лицензия.

(4) Цената, по която доставчик от последна инстанция продава електрическа енергия на крайния клиент, се определя съгласно приета от ДКЕВР „Методика за определяне на цените на електрическата енергия, доставяна от доставчик от последна инстанция”.

(4) Преносното предприятие, съответно електроразпределителното предприятие, изпраща измерените количества електрическа енергия на доставчика от последна инстанция до датата на начало на продажбата на електрическа енергия.

Глава девета

БАЛАНСИРАЩ ПАЗАР

Раздел I

Основни положения

Чл. 94. (1) Балансиращият пазар е централизиран и се организира от независимия преносен оператор чрез дежурния диспечер на електроенергийната система.

(2) В балансиращия пазар електроенергийният системен оператор купува и/или продава електрическа енергия от/за търговските участници – доставчици на балансираща енергия в националния балансиращ пазар и/или от/за регионалния балансиращ пазар, с цел да балансира отклонението от планираните/договорените графици за производство и потребление на електрическа енергия.

(3) Предложенията и сделките в балансиращия пазар се правят по отделни диспечирани агрегати/товари.

(4) Цената на електрическата енергия на националния балансиращ пазар се определя по реда на приета от ДКЕВР „Методика за определяне на цени на балансираща енергия”, приложение № 1 към настоящите Правила за търговия с електрическа енергия.

(5) Балансиращият пазар не може да се използва за затваряне на открити позиции по търговски сделки в деня на договаряне.

Раздел II

Правила за балансиращия пазар.

Чл. 95. (1) Правилата за балансиращия пазар регламентират условията за продажба и покупка на балансираща енергия с цел да се гарантира сигурност и устойчивост на националната електроенергийна система.

(2) Производителите на електрическа енергия известяват графици в изпълнение на сключените договори в рамките на работния диапазон на своите агрегати и съгласно очакваното нетно производство за съответния период. Координаторите на балансиращи групи известяват графици за количествата електрическа енергия съгласно сключените договори и реализираните от тях сделки на борсовия пазар.

(3) При транзит на електрическа енергия, в случаите на наложено ограничение от съответния съседен оператор на графика за внос, се ограничава съответно кореспондиращия външен график за износ, респективно при наложено ограничение на външен график за износ, се извършва съответно ограничение на графика за внос.

(4) Електроенергийният системен оператор има право да откаже регистриране или съответно да ограничи "външен" график за износ, ако количествата по този график не са обезпечени със съответните количества енергия по „вътрешен" график или от внос.

Чл. 96. На балансиращия пазар се търгува балансираща енергия, която включва:

1. отдадената енергия вследствие участие в регулиране (първично и вторично), зададена чрез турбинните регулатори на агрегатите или централния регулатор на ЕЕС, интегрално за часа;

2. балансиране чрез корекция на работната точка на агрегатите (третичен резерв), зададена от дежурния диспечер на електроенергийния системен оператор, интегрално за часа;

3. отдадена енергия вследствие на активирани блокове от студен резерв, интегрално за часа;

4. балансиране чрез промяна на състоянието (включване, изключване) на агрегатите, зададена от дежурния диспечер на електроенергийния системен оператор, интегрално за часа;

5. балансиране чрез промяна на товара на потребители по диспечерско разпореждане;

6. енергия, закупена/продадена от/на съседни енергийни системи и енергия като аварийна помощ.

Чл. 97. (1) След представянето на графиците за производство, графиците за потребление, графиците за обмен и предложенията за регулиране съгласно Правилата за управление на електроенергийната система и тези правила електроенергийният системен оператор оценява наличните резерви за вторично и третично регулиране за постигане на сигурна и устойчива работа на системата.

(2) Когато няма достатъчни разполагаеми резерви или балансираща енергия, електроенергийният системен оператор трябва да действа съгласно Правилата за управление на електроенергийната система.

Чл. 98. (1) Електроенергийният системен оператор е отговорен за регистрирането на участниците на балансиращия пазар, за събирането, проверката и валидирането на предложенията, за пресмятането на необходимите количества балансираща енергия за

деня на доставка, както и за уреждане на взаимните задължения по сделки, касаещи балансиращия пазар.

(2) Валидираните предложения се предоставят на дежурния диспечер на електроенергийния системен оператор, който активира изцяло или частично предложенията съобразно условията в реално време.

Чл. 99. (1) Сделка на балансиращия пазар се счита сключена в момента на частичното или цялостното активиране на предложението на доставчик на балансираща енергия, извършено от дежурния диспечер на електроенергийния системен оператор.

(2) Когато сключената сделка на балансиращия пазар може да застраши оперативната сигурност и устойчивост на националната електроенергийна система, дежурният диспечер има право да деактивира предложението на доставчик на балансираща енергия.

Чл. 100. (1) Електроенергийният системен оператор е страна по договора с всеки участник на балансиращия пазар – доставчик на балансираща енергия, за всички сделки, сключени на балансиращия пазар.

(2) Сключената сделка на балансиращия пазар установява задълженията на съответния доставчик на балансиращия пазар да доставя или купува енергия на/от електроенергийния системен оператор според спецификата на предложението и разпореждането, издадено от диспечера на електроенергийния системен оператор.

(3) Сключените сделки с доставчиците на балансираща енергия, които участват във вторично регулиране или в регулирането на системата чрез активиране на блокове от студен резерв, се уреждат съгласно условията на договорите с електроенергийния системен оператор.

(4) Сделката се отнася за съответния период на диспечирание.

Чл. 101. (1) Задълженията за плащане от независимият преносен оператор към търговските участници – доставчици на балансираща енергия, по сключените сделки на балансиращия пазар се основават на:

1. разпореденото от диспечера и предоставеното от доставчика количество електроенергия на балансиращия пазар;

2. цената на съответното предложение за регулиране нагоре.

(2) Задълженията за плащане от участниците към електроенергийния системен оператор по сключените сделки на балансиращия пазар се основават на:

1. разпореденото от диспечера и реално/ефективно закупеното от доставчика количество електроенергия от балансиращия пазар;

2. цената на съответното предложение за регулиране надолу.

Чл. 102. ПАВЕЦ се разглеждат като диспечирани товари, когато агрегатът е в помпен режим.

Чл. 103. (1) Балансиращата енергия, търгувана на балансиращия пазар в деня на доставката, се получава физически във:

1. точката на присъединяване, където диспечираният агрегат или диспечираният товар са свързани към националната електропреносна мрежа;

2. момента след издадено диспечерско разпореждане, който момент се договаря съобразно техническите характеристики.

(2) Балансиращата енергия, търгувана на балансиращия пазар в деня на доставката от всеки доставчик на балансираща енергия, се определя от независимия

преносен оператор за всеки период на диспечирание, при изпълнение на изискванията на чл. 73, ал. 10 и 11.

Чл. 104. Общественият доставчик и крайните снабдители заплащат количествата произведена електрическа енергия на производителите от възобновяеми енергийни източници и високоефективно комбинирано производство на топлинна и електрическа енергия по показания на търговските електромери по цена съгласно договора за продажба на електрическа енергия.

Чл. 105. (1) В сътрудничество с други оператори на преносни системи или доставчици на балансиращи услуги от други зони на регулиране електроенергийният системен оператор може да договори процедури за взаимно използване на предлагани услуги на балансиращия пазар или да ползва подобни механизми, действащи в другите страни.

(2) Процедурите по ал. 1 трябва да са одобрени от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране.

Раздел III

Доставчици на балансиращия пазар

Чл. 106. (1) Търговски участници, опериращи диспечирани агрегати, са задължени да станат доставчици на балансиращия пазар.

(2) Потребители с диспечеруеми товари могат да станат доставчици на балансиращия пазар.

Чл. 107. Участниците на балансиращия пазар трябва да бъдат определени като доставчици на балансираща енергия от вторично и/или третично регулиране в съответствие с Правилата за управление на електроенергийната система и тези правила за търговия.

Чл. 108. (1) Търговски участник, който има задължение да стане доставчик на балансиращия пазар, трябва да представи писмено заявление до електроенергийния системен оператор съгласно утвърден образец, към което се прилага цялата съответна техническа информация.

(2) Процедурата за предоставяне, проверка и приемане на заявлението по ал. 1 се определя от електроенергийния системен оператор.

Раздел IV

Регистър на доставчиците на балансиращия пазар

Чл. 109. Независимият преносен оператор създава и поддържа регистър на доставчиците на балансиращия пазар.

Чл. 110. Регистрирането на нов доставчик на балансиращия пазар и вписването му в регистъра по чл. 109 се извършва на датата, на която договорът за участие на балансиращия пазар с доставчик на балансираща енергия влезе в сила.

Чл. 111. Регистърът на доставчиците на балансиращия пазар трябва да включва най-малко следната информация за всеки доставчик на балансиращия пазар:

1. пълното име, официален адрес и информация за контакт с участник, регистриран като доставчик на балансиращия пазар;

2. номера и датата на договора за участие на балансиращия пазар на доставчика на балансираща енергия;

3. идентификационен номер на доставчика на балансиращия пазар;

4. имената и информацията за контакти с всички лица, упълномощени да действат от името на лицензирания доставчик;

5. името и идентификационния номер на координатора на балансиращата група за съответния доставчик на балансиращия пазар;

6. списък с всички диспечирани агрегати и диспечирани товари, оперирани от съответния доставчик на балансиращия пазар;

7. номер на лицензията, ако такава се изисква за съответния участник;

8. ЕИК на доставчика на балансиращия пазар.

Чл. 112. (1) Всеки доставчик на балансиращия пазар има право да проверява информацията от регистъра на доставчиците на балансиращия пазар, свързана с него, и да изисква промяна на всяко забелязано несъответствие.

(2) Информацията от регистъра на доставчиците на балансиращия пазар е общодостъпна.

Чл. 113 (1) Доставчик на балансираща енергия може да се оттегли от този пазар по свое желание, заявено писмено, само в случай, когато няма да оперира диспечирания агрегат.

(2) Заявлението по ал. 1 трябва да бъде изпратено най-малко един месец преди датата, на която регистрацията на доставчика трябва да бъде прекратена.

(3) След получаване на заявление по ал. 2 електроенергийният системен оператор трябва да информира координатора на балансиращата група, към която принадлежи съответният доставчик.

Чл. 114. (1) Независимият преносен оператор може да прекрати регистрацията на доставчик на балансираща енергия във всеки един от следните случаи:

1. ако от определен момент нататък доставчикът не може да удовлетвори едно или повече от необходимите условия за регистрация като доставчик на балансираща енергия;

2. ако доставчикът на балансиращия пазар не спазва условията на договора за участие на балансиращия пазар;

3. ако доставчикът на балансиращия пазар повторно наруши правилата, прилагани на балансиращия пазар, или правилата за уреждане на взаимните задължения.

(2) Регистрацията на доставчик на балансиращия пазар се счита за прекратена от момента на отнемане лицензията за производство на съответния доставчик от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране.

Чл. 115. (1) Ако доставчик на балансиращия пазар се оттегли от този пазар при условията на чл. 113 или регистрацията му е прекратена от независимия преносен оператор в съответствие с условията на чл. 114, за дните до прекратяване на регистрацията се прилагат условията на чл. 169.

(2) Доставчикът на балансиращия пазар урежда всички свои задължения с независимия преносен оператор до датата на прекратяване на регистрацията

(3) Независимият преносен оператор информира координатора на балансиращата група за промяната в регистъра по чл. 109.

Раздел V

Централизиран пазар на допълнителни услуги

Чл. 116. (1) Гарантирането на достатъчно количество разполагаеми допълнителни услуги за независимия преносен оператор и за операторите на разпределителните предприятия се извършва чрез търгове и/или двустранни договори.

(2) Балансиращата енергия вследствие от регулирането/балансирането на електроенергийната система се закупува единствено от независимия преносен оператор.

(3) Останалите допълнителни услуги, включително пълноценното участие в регулирането на електроенергийната система и разполагаемостта за допълнителни услуги и студен резерв, задължително се предоставят от ползвателите на мрежата в съответствие с Правилата за управление на електроенергийната система, като възстановяването на разходите за тях на независимия преносен оператор се извършва чрез цената за услугата достъп до електропреносната мрежа.

(4) В договорите за достъп и допълнителни услуги между независимия преносен оператор и ползвателите на мрежата се уточняват обемът и цената на тези услуги.

(5) В случай че обемът и цената по посочените в ал. 4 допълнителни услуги не могат да се договорят, то страните по тези договори се обръщат към Държавната комисия за енергийно и водно регулиране за служебното им определяне.

Чл. 117. (1) Електрическата енергия, необходима за покриване на технологичните разходи в електропреносната мрежа, се доставя чрез графици за доставка от обществения доставчик и се закупува от преносното предприятие.

(2) Електрическата енергия, необходима за покриване на технологичните разходи в електроразпределителна мрежа, се доставя чрез графици за доставка от обществения доставчик и се закупува от разпределителното предприятие.

(3) Разликата между електроенергията за действителните технологични разходи в мрежата и графика за доставката им се покрива от балансиращия пазар.

Чл. 118. (1) Независимият преносен оператор получава и проверява информация от координационните центрове на ENTSO-E за количеството електрическа енергия и графика за компенсиране на нежелани отклонения от плана за обмени.

(2) Независимият преносен оператор договаря доставка на електрическа енергия за компенсиране на тези нежелани отклонения от плана за обмени.

(3) Графикът за компенсиране на нежелани отклонения от плана за обмени се отнася към специалната балансираща група на независимия преносен оператор.

Раздел VI

Закупуване на първичен и студен резерв

Чл. 119. (1) Независимият преносен оператор осигурява резерв за първично регулиране на принципа на централизирано закупуване с договори между независимия преносен оператор и доставчиците на този резерв.

(2) Независимият преносен оператор осигурява студен резерв на принципа на централизирано закупуване с договори между независимия преносен оператор и доставчиците на този резерв.

(3) Всички съществуващи производители към датата на влизане в сила на тези правила за търговия, чиито агрегати имат техническа възможност да предоставят резерв за първично регулиране, са задължени да предлагат на независимия преносен оператор този резерв.

(4) Независимият преносен оператор заплаща на производителите по ал. 1 по договорена в двустранен договор цена за услугата пълноценно участие в първично регулиране за определения диапазон за първично регулиране.

Чл. 120. Всички бъдещи производители, чиито агрегати към датата на влизане в сила на тези правила за търговия не са присъединени към електроенергийната система и чиято единична инсталирана мощност на агрегат ще надвишава 10 MVA за хидроагрегати и 200 MVA за турбоагрегати, са длъжни да предлагат „първично регулиране“ на независимия преносен оператор.

Раздел VII

Закупуване на вторичен резерв

Чл. 121. (1) Всички съществуващи производители към датата на влизане в сила на тези правила за търговия, чиито агрегати имат техническа възможност да предоставят резерв за вторично регулиране, са задължени да предлагат този резерв на независимия преносен оператор при договорени цени за разполагаемост, пълноценно участие и регулираща енергия.

(2) Независимият преносен оператор сключва преки двустранни договори с производителите по ал. 1 за предоставяне на резерв за вторично регулиране.

(3) Определянето на агрегатите, участващи във вторично регулиране, се извършва от електроенергийния системен оператор.

(4) Независимият преносен оператор определя за всеки производител по ал. 1 в срока по чл. 66, ал. 11, диапазон от брутната разполагаема мощност за вторично регулиране за всеки блок.

(5) Независимият преносен оператор заплаща на производителите по ал. 1 по договорена в двустранен договор цена количеството предоставен резерв за вторично регулиране.

(6) Независимият преносен оператор заплаща на производителите по ал. 1 по договорена в двустранен договор цена за услугата пълноценно участие във вторично регулиране за целия диапазон за вторично регулиране, когато съответният производител е включен в системата за автоматично регулиране на честотата и обменните мощности (САРЧМ).

(7) ДКЕВР може да налага ограничения на цените съгласно методиката, представляваща приложение № 1 към тези правила.

Чл. 122. Необходимият резерв за вторично регулиране в контролната зона на Република България се определя от независимия преносен оператор.

Чл. 123. Производители, които имат сключени преки двустранни договори с независимия преносен оператор за предоставяне на резерв за вторично регулиране, нямат право за един и същи период на сетълмент да предоставят и предложения за регулиране нагоре и надолу за тези агрегати, които предоставят резерв за вторично регулиране.

Раздел VIII

Закупуване и предложения на балансираща енергия от третичен резерв

Чл. 124. (1) Независимият преносен оператор закупува балансираща енергия от третичен резерв нагоре при необходимост от възстановяване на резервите за вторично регулиране.

(2) Независимият преносен оператор продава балансираща енергия от третичен резерв надолу при необходимост от възстановяване на резервите за вторично регулиране.

Чл. 125. (1) Източници на балансираща енергия от третично регулиране са:

1. диспечируеми обекти на производители, които не участват в предоставянето на първичен и вторичен резерв;

2. диспечируеми обекти на крайни клиенти на електрическа енергия.

(2) ПАВЕЦ се разглежда като диспечиран товар, когато агрегатът е в помпен режим.

Чл. 126. Предложенията за балансиране декларират възможността на даден търговски участник да се отклони от графика за производство/потребление срещу съответна цена за увеличаване или намаляване на производството/потреблението, ако това бъде зададено от дежурния диспечер.

Чл. 127. (1) Предложения за балансиране надолу, подавани от производители, са за намаляване на производството.

(2) Активирането на предложения за регулиране надолу по ал. 1 от дежурния диспечер има за цел да намали изходната активна мощност на съответния обект спрямо обявеното в графика за производство ниво.

Чл. 128. (1) Предложения за балансиране надолу, подавани от крайни клиенти, са за увеличаване на потреблението.

(2) Активирането на предложения за балансиране надолу по ал. 1 от дежурния диспечер има за цел да увеличи потреблението на електрическа енергия на съответния обект спрямо заявеното в графика за потребление.

Чл. 129. (1) Предложенията за балансиране нагоре, подавани от производители, са за увеличаване на производството.

(2) Активирането на предложения за балансиране нагоре по ал. 1 от дежурния диспечер има за цел да увеличи изходната активна мощност на съответния обект спрямо обявеното в графика за производство ниво.

Чл. 130. (1) Предложенията за балансиране нагоре, подавани от крайни клиенти, са за намаляване на потреблението.

(2) Активирането на предложения за балансиране нагоре по ал. 1 от дежурния диспечер има за цел да намали потреблението на електрическа енергия на съответния обект спрямо заявеното в графика за потребление.

Раздел IX

Приоритетен списък на източниците на балансираща енергия

Чл. 131. (1) Независимият преносен оператор изготвя приоритетен списък и активира източниците на балансираща енергия според този списък, отчитайки технологичните критерии, свързани със сигурността на снабдяването и устойчивата и безаварийна работа на електроенергийната система, съгласно правилата по чл. 83, ал. 1, т. 4 от ЗЕ.

(2) Приоритетният списък съдържа предложения за балансиране, подадени от доставчиците, регистрирани по чл. 109.

(3) Подреждането на източниците на балансираща енергия при съставяне на приоритетен списък за компенсиране на недостига на генераторна мощност в електроенергийната система се извършва по възходящ ред на цената на доставяната от тях енергия.

(4) Подреждането на източниците на балансираща енергия при съставяне на приоритетен списък за компенсиране на излишъка на генераторна мощност в електроенергийната система се извършва по низходящ ред на цената на предложената от тях енергия.

(5) При постъпване на предложения с еднакви цени приоритет имат предложенията, постъпили по-рано.

Раздел X

Динамични параметри

Чл. 132. Доставчиците на балансиращия пазар, са длъжни да предоставят на оператора динамични параметри, представляващи съвкупност от данни и характеристики на отделните диспечерируеми обекти, свързани с възможността им за промяна на изходната мощност.

Чл. 133. (1) Динамичните параметри се подават от доставчиците на балансираща енергия в обобщена форма по образец, утвърден от независимия преносен оператор.

(2) При промяна на динамичните параметри доставчиците на балансираща енергия информират своевременно независимия преносен оператор.

(3) Доставчиците на балансираща енергия изпращат информацията по ал. 1 на независимия преносен оператор по електронна поща, факс или чрез други одобрени средства.

Чл. 134. Динамичните параметри включват най-малко следната информация:

1. скорост на увеличаване на мощността, MW/min;
2. скорост на намаляване на мощността, MW/min;
3. максимално възможно количество за доставка, MWh – само за ВЕЦ и ПАВЕЦ;
4. период за доставка на количеството по т. 3, в часове и минути – само за ВЕЦ и ПАВЕЦ;
5. време за активиране на предложението надолу за балансиране, min;
6. време за активиране на предложението нагоре за балансиране, min;
7. време за изпълнение на инструкция за промяна на мощността, подадена от дежурния диспечер, от момента на получаването до момента на начало на промяната, min;
8. минимална стъпка за промяна на мощността, MW.

Раздел XI

Форма на представяне и регистриране на предложения за балансиране

Чл. 135. (1) Регистрираните доставчици на балансираща енергия подават предложения за балансиране нагоре и предложения за балансиране надолу за отклонението от нивата на графиците за производство/потребление за всеки отделен диспечерируем обект във форма, определена от независимия преносен оператор.

(2) Предложенията за намаляване на производството и за увеличаване на потреблението съдържат отклонението на активната мощност от нивото на заявената в графика за производство/потребление, периодите на диспечериране и цената на предложението.

(3) Предложенията за увеличаване на производството и за намаляване на потреблението съдържат отклонението на активната мощност от нивото на заявената в

графика за производство/потребление, периодите на диспечиране и цената на предложението.

(4) Предложенията за балансиране нагоре и предложенията за балансиране надолу се подават от доставчици на балансираща енергия, в деня, предхождащ доставката, и се отнасят за отделните периоди на диспечиране в деня на доставката.

Чл. 136. (1) Продължителността на дадено предложение е равна на 15 минути, като доставчикът е длъжен да подава предложения за най-малко шестнадесет последователни периода на диспечиране (блок).

(2) Началният и крайният момент на всяко предложение съвпадат с четвърт час.

Чл. 137. (1) Стъпката на предложението, подадено за диспечируем обект на производител или краен клиент, трябва да е най-малко 10 MW.

(2) Доставчикът може да подава предложения за балансиране нагоре или надолу само в рамките на работния диапазон на диспечируемия обект.

Чл. 138. (1) Доставчик на балансиращия пазар може да подаде за всеки свой диспечируем обект по едно предложение за балансиране нагоре и по едно предложение за балансиране надолу за един блок от шестнадесет периода на диспечиране.

(2) Всеки блок от шестнадесет периода на диспечиране започва на кръгъл час.

(3) Цената на предложението за балансиране е в сила за целия блок.

Чл. 139. (1) Регистрираните предложения за балансиране не могат да бадат оттегляни.

(2) Цените и количествата на активираните предложения се определят, както следва:

1. производител продава на независимия преносен оператор произведеното по нареждане на дежурния диспечер количество енергия на цената на активираното му предложение за балансиране нагоре;

2. производител купува от независимия преносен оператор непроизведеното по нареждане на дежурния диспечер количество енергия на цената на активираното му предложение за балансиране надолу;

3. краен клиент продава на независимия преносен оператор непотребеното по нареждане на дежурния диспечер количество енергия на цената на активираното му предложение за балансиране нагоре;

4. краен клиент купува от независимия преносен оператор потребеното по нареждане на дежурния диспечер количество енергия на цената на активираното му предложение за балансиране надолу.

Раздел XII

Активиране на предложения за балансиране

Чл. 140. (1) Дежурният диспечер активира предложения за балансиране, за да поддържа необходимия резерв за вторично регулиране и/или баланса на мощностите в ЕЕС.

(2) Дежурният диспечер може да активира съвместно предложения за балансиране нагоре или надолу с цел да подготви генериращите мощности за осигуряване на допълнителен въртящ резерв или за да преодолее възникнали ограничения в системата.

(3) При активирането на предложения за балансиране дежурният диспечер може да променя работната мощност на съответен обект в рамките на тези предложения.

Чл. 141. (1) Предложението за балансиране се активира по телефона или чрез други средства за комуникация, одобрени от независимия преносен оператор.

(2) Оперативното активиране на предложение за балансиране и последвалите инструкции в рамките на тяхната продължителност се документират в регистрационна таблица, съдържаща инструктирано отклонение от графика за производство/потребление и момента на подаване на инструкцията.

(3) Регистрираните инструкции се използват в процеса на сетълмент на доставчика на балансиращия пазар по реда на глава десета.

Чл. 142. Дежурният диспечер активира предложение според:

1. динамичните параметри на съответния обект и конкретните условия в електроенергийната система;

2. реда на подреждане на предложението в приоритетния списък на източниците на балансираща енергия.

Чл. 143. Когато доставчик на балансиращия пазар има активирано предложение за балансиране и в края на периода на диспечериране е представил предложение за балансиране за периода, следващ текущия период на диспечериране, но не е получил инструкцията от дежурния диспечер за деактивиране на предложението му, се счита, че дежурният диспечер е активирал предложението му и за следващия период.

Чл. 144. Доставчици на балансиращия пазар, подаващи предложения за балансиране за съответен ден на доставка, следва да ги подадат в деня, предхождащ деня на доставка, при спазване на график за обмен на информация, разработен и публикуван от независимия преносен оператор.

Глава десета

ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ ЗА ИЗЧИСЛЯВАНЕ НА НЕБАЛАНСИТЕ И СЕТЪЛМЕНТ НА БАЛАНСИРАЩИТЕ ГРУПИ

Раздел I

Основни положения

Чл. 145. (1) Правилата за изчисляване на небалансите определят механизма на изчисляване на отклоненията между утвърдения график, измерените стойности на производители и потребители и физическите обмени между съответните мрежи или координатори на балансиращи групи.

(2) Независимият преносен оператор прилага еднакви принципи при определяне на небалансите и цените на балансиращата енергия към координаторите на стандартни и специални балансиращи групи.

(3) Количествата по утвърден график са количества, договорени между търговските участници преди реалния ден на доставка, включително количествата, регистрирани за търговия на борсовия пазар на електрическа енергия, и количествата, предоставени на пазара на балансираща енергия и допълнителни услуги.

(4) Измерените стойности са отчетените и валидирани от собствениците на средства за търговско измерване измерени стойности на производители, потребители и реализирани физически обмени между съответните мрежи или съседни енергийни системи.

(5) Небалансите се определят на база агрегирани измерени стойности за производство, потребление и физически обмени, отнесени към координатор на балансираща група.

(6) Производителите и потребителите с диспечирани обекти са отговорни за реализирания „небаланс спрямо диспечерска инструкция“ и осигуряването на съответствие с договорените количества и диспечерските инструкции, получени от дежурния диспечер. Диспечерските инструкции имат приоритет пред договорените количества.

(7) Доставчиците на балансираща енергия доставят или купуват цялата енергия на/от Независимият преносен оператор, според разпорежданията, издадени от диспечера на Независимият преносен оператор.

(8) При определянето на небалансите трябва да бъдат отчитани непланираните обмени със съседни контролни зони/блокове.

Чл. 146. Небалансите са:

1. небаланс на координатор на балансираща група, определен на база нетна договорена позиция и нетна измерена позиция;

2. небаланс спрямо диспечерска инструкция, определен за всеки производствен диспечиран блок (центра) или диспечиран потребяващ обект, определен като разлика между планираното производство съгласно нетната договорена позиция, разпоредената диспечерска инструкция и реалното производство съгласно нетната измерена позиция. Когато блок на производителя участва в първично и/или вторично регулиране на честота и обменни мощности или изпълнява диспечерско разпореждане за намаляване на изходната мощност под необходимата за покриване на количествата съгласно регистрираните му графици, се приема, че съответният производител няма небаланс;

3. когато блок на производителя участва в първично и/или вторично регулиране на честота и обменни мощности или изпълнява диспечерско разпореждане за намаляване на изходната мощност под необходимата за покриване на количествата съгласно регистрираните му графици, се приема, че съответният производител няма небаланс;

4. системен небаланс, който се определя като общия сумарен небаланс на електроенергийната система за всеки отделен интервал на диспечирание.

Чл. 147. За пресмятане на небалансите Независимият преносен оператор определя:

1. нетната договорена позиция на всеки координатор на балансираща група като сума на всички договорени доставки/покупки със/от други координатори на балансиращи групи, включително сделките, сключени на организиран пазар „ден наред“ и на пазара на балансираща енергия и допълнителни услуги;

2. нетната измерена позиция на всеки координатор на балансираща група като сума на всички измерени утвърдени стойности в местата на измерване и в местата на обмен на енергия;

3. непланираните обмени.

Чл. 148. (1) Договорената позиция са всички доставки или покупки на електрическа енергия съгласно последните регистрирани графици и диспечерски инструкции (разпореден небаланс) на координатор на балансираща група.

(2) Договорени доставки са следните обмени, регистрирани от електроенергийния системен оператор:

1. графици за обмен между координатори на балансиращи групи в рамките на електроенергийната система на България;

2. износ/внос, договорен от координатор на балансираща група;

3. доставка на енергия за електроенергийния системен оператор от диспечирани производител/потребител в резултат на регулиране нагоре, при участие във вторичното регулиране, предоставяне на студен резерв или в пазара на балансираща енергия с предложение за балансираща енергия;

4. покупка на енергия от електроенергийния системен оператор от диспечирани производител/потребител в резултат на регулиране надолу, при участие във вторичното регулиране или в пазара на балансираща енергия с предложение за балансираща енергия надолу.

(3) Нетната договорена позиция $НДП_{jb}$ от координатор на балансираща група b за всеки период на сетълмент s се определя по следната формула:

$$НДП_{sb} = (\sum КЕД_{зак(sb)} - \sum КЕД_{np(sb)}) + (\sum ДЕВ_{sb} - \sum ДЕИ_{sb}) + (\sum КЕОП_{зак(sb)} - \sum КЕОП_{np(sb)}) + КЕРП_{sb} - КЕРЗ_{sb},$$

където:

$КЕД_{зак(sb)}$, респективно $КЕД_{np(sb)}$, е договорената енергия за покупка, съответно продажба, от/на друг координатор на балансираща група за период на сетълмент s ;

$ДЕВ_{sb}$, респективно $ДЕИ_{sb}$, е договорената енергия за внос, съответно за износ, по външен график за период на сетълмент s ;

$КЕОП_{зак(sb)}$, респективно $КЕОП_{np(sb)}$, е количеството енергия, определено за покупка, респективно за продажба, на борсовия пазар за период на сетълмент s ;

$КЕРП_{sb}$ е количеството енергия от разпоредени предложения за балансиране нагоре за период на сетълмент s на участници на балансиращия пазар в съответната балансираща група;

$КЕРЗ_{sb}$ е количеството енергия от разпоредени предложения за балансиране надолу за период на сетълмент s на участници на балансиращия пазар в съответната балансираща група.

Чл. 149. (1) Нетната договорена позиция се определя за всеки координатор на балансираща група за всеки отделен период на сетълмент s и е последното валидирано и регистрирано от електроенергийния системен оператор количество за съответния период на сетълмент s , определено съгласно чл. 148, ал. 3.

(2) Нетната договорена позиция е в MWh .

Чл. 150. Нетната измерена позиция е доставка, измерена в мястото на присъединяване на производител или потребител, мястото на обмен на енергия между една мрежа и друга мрежа или одобрен стандартен товаров профил за един или група потребители, или утвърден коефициент, представляващ технологичен разход, според случая.

Чл. 151. Нетна измерена позиция се отнася за:

1. нетно производство, отчетено от електромер за търговско измерване на производствен блок (центра), вкарано в мрежата;

2. нетно потребление, отчетено от електромер за търговско измерване на потребител, потребено от мрежата;

3. нетен обмен между мрежи на два различни оператора;

4. износ, отчетен от електромер за търговско измерване, реализиран към друга електроенергийна система;

5. внос, отчетен от електромер за търговско измерване, реализиран от друга електроенергийна система;

6. технологични разходи.

Чл. 152. (1) Всички измерени стойности по чл. 151, т. 1 и 5 са положителни стойности.

(2) Всички измерени стойности по чл. 151, т. 3 в случаите на доставка от други мрежи са положителни стойности.

(3) Всички измерени стойности по чл. 151, т. 2, 4 и 6 са отрицателни стойности.

(4) Всички измерени стойности по чл. 151, т. 3 в случаите на доставка към други мрежи са отрицателни стойности.

Чл. 153. (1) Нетната измерена позиция за координатор на балансираща група, който не е електроенергиен системен оператор, преносно или разпределително предприятие, се определя като разлика между агрегираното нетно производство на производители, за които е поета отговорност за балансиране, и агрегираното нетно потребление на потребители, за които е поета отговорност за балансиране.

(2) Нетната измерена позиция за координатор на балансираща група, който е преносно или разпределително предприятие, което отговаря за покриване на технологичните разходи в съответната мрежа, се определя при отчитане на:

1. технологични разходи в съответната мрежа, определени съгласно чл. 81;
2. физически доставки към други мрежи, включително износ;
3. физически доставки от други мрежи, включително внос;
4. нетно производство на производителите, присъединени към съответната мрежа;
5. нетно потребление на потребителите, присъединени към съответната мрежа.

Чл. 154. Нетният небаланс на координатор на балансираща група, който не е електроенергиен системен оператор, преносно или разпределително предприятие, е разлика между нетната договорена позиция, определена съгласно чл. 148, ал. 3, и нетната измерена позиция, определена съгласно чл. 153, ал. 1.

Чл. 155. Нетната измерена позиция на координатор на балансираща група, който изкупува енергия от приоритетни производители, се определя като сума от нетното производство на всички производствени блокове, от които координаторът на балансираща група е длъжен да закупи приоритетното производство.

Чл. 156. (1) Системният небаланс е общият небаланс на електроенергийната система за всеки интервал на диспечирание.

(2) Системният небаланс се определя при отчитане на общото количество енергия, доставено от доставчиците на балансираща енергия и допълнителни услуги, за всеки интервал на диспечирание, при регулиране на системата нагоре и при регулиране на системата надолу и непланираните обмени.

Чл. 157 (1) Непланираните обмени ($E_{\text{обмен}}$) са отклоненията от регистрираните от независимият преносен оператор количества за внос и износ съгласно външните графици и реалните физически обмени за всеки интервал на диспечирание и се определят по формулата:

$$E_{\text{обмен}}(s) = (\sum \text{Изн}_{\text{план}}(s) - \sum \text{Изн}_{\text{реал}}(s)) - (\sum \text{Вн}_{\text{реал}}(s) - \sum \text{Вн}_{\text{план}}(s)),$$

където:

$\sum \text{Изн}_{\text{план}}(s)$, респективно $\sum \text{Вн}_{\text{план}}(s)$, са планираният износ, съответно внос;

$\sum \text{Изн}_{\text{реал}}(s)$, респективно $\sum \text{Вн}_{\text{реал}}(s)$, са реализираният износ, съответно внос.

(2) Непланираните обмени се отнасят към небалансите на независимия преносен оператор като координатор на специална балансираща група.

Раздел II

Правила за сетълмент

Чл. 158. Правилата за сетълмент определят принципите за изчисление на задълженията по следните сделки:

1. сделки, сключени на борсов пазар на електрическа енергия;
2. сделки, сключени на пазара на балансираща енергия с доставчици на балансираща енергия;
3. сделки за продажба и покупка на балансираща енергия с координаторите на балансиращи групи с цел компенсиране на реализираните небаланси;
4. сделки с доставчиците на допълнителни услуги;
5. сделки за закупуване на резерви (първичен, вторичен, студен);
6. сделки за покупка на енергия за покриване на технологичните разходи в мрежите.

Чл. 159. За осигуряване на открит и недискриминационен процес на сетълмент независимият преносен оператор:

1. създава и поддържа енергийни сметки за всеки координатор на балансираща група, всеки участник в борсовия пазар на електрическа енергия и всеки доставчик на балансираща енергия;
2. изисква предоставяне на гаранционни обезпечения;
3. определя цени на балансираща енергия за енергиен недостиг и енергиен излишък за всеки период на диспечирание;
4. извършва предварителен сетълмент на седмична основа и окончателен физически и финансов сетълмент на месечна основа;
5. изчислява небалансите на отделните балансиращи групи и на реално предоставената балансираща енергия от доставчиците на балансираща енергия;
6. преразпределя допълнителни разходи или приходи в резултат на осъществените процеси по сетълмент съгласно правилата за търговия;
7. осъществява контрол относно изпълнение на финансови задължения и налага мерки при неизпълнение.

Чл. 160. (1) Енергийните сметки са:

1. енергийна сметка за всеки участник в борсовия пазар на електрическа енергия;
2. енергийна сметка за всеки доставчик на балансираща енергия;
3. енергийна сметка за всеки координатор на балансираща група.

(2) По кредита на енергийна сметка по ал. 1, т. 3 се отнасят измереното производство, регистрираните графици за покупка на енергия и участието в пазара на балансираща енергия или пазара на допълнителни услуги чрез закупуване на енергия при регулиране на системата надолу.

(3) По дебита на енергийна сметка по ал. 1, т. 3 се отнасят измереното потребление, регистрираните графици за продажба на енергия и участието в пазара на балансираща енергия или пазара на допълнителни услуги чрез продажба на енергия при регулиране на системата нагоре.

(4) Независимият преносен оператор изготвя образци на:

1. извлечения за сетълмент по сделките по чл. 158, т. 2 и 3;
2. извлечения за участие в борсовия пазар на електрическа енергия по сделките по чл. 158, т. 1;
3. извлечения за предоставени резерви от мощност по чл. 158, т. 5;
4. извлечения за предоставени други допълнителни услуги по чл. 158, т. 4.

(5) Извлеченията по ал. 4 са неразделна част от фактурите, издадени съгласно раздел V.

Чл. 161. (1) Независимият преносен оператор има право да изиска гаранционни обезпечения по сделките по чл. 158, т. 1, 2, 3 и 4.

(2) Независимият преносен оператор разработва процедура за определяне на размера и видовете гаранционни обезпечения по ал. 1, срокове на представяне, актуализация и последиците от неизпълнение, която ще бъде публично достъпна за заинтересованите страни.

(3) Гаранционното обезпечение от участниците в борсовия пазар на електрическа енергия се определя съгласно правилата на този пазар и се предоставя в полза на дружеството, което организира борсовия пазар на електрическа енергия/управлява финансовия риск.

Раздел III

Правила за сетълмент на сделките на борсовия пазар на електрическа енергия

Чл. 162. (1) Независимият преносен оператор извършва изчисления на дневна основа, като за всеки участник в борсовия пазар определя задълженията/вземанията съгласно следната формула:

$$НСДС = \sum_s \sum_z C_{sz} K_{sz}$$

където:

$НСДС$ е нетна стойност на дневния сетълмент;

C_{sz} – цена за сетълмент (равновесна пазарна цена) за период s и зона за търговия z ;

K_{sz} – количество, търгувано за сетълмент период s и зона за търговия z .

(2) Количествата, съответстващи на покупките от борсовия пазар на електрическа енергия, са отрицателни стойности, докато количествата, съответстващи на продажбите на борсовия пазар на електрическа енергия, са положителни стойности.

(3) За всеки участник в борсовия пазар на електрическа енергия за всеки отделен ден на търговия независимият преносен оператор изготвя дневни извлечения по чл. 160, ал. 4, т. 2.

(4) Дневните извлечения по ал. 3 съдържат минимум следната информация:

1. почасови количества, търгувани на борсовия пазар на електрическа енергия;
2. равновесна пазарна цена за всеки интервал на доставка;
3. задължения и вземания за всеки интервал на доставка;
4. агрегирани продадени и закупени количества на дневна база;
5. задължения и вземания на дневна база;
6. нетна финансова позиция;

7. плащания, дължими на независимия преносен оператор/дружеството което управлява финансовия риск.

Чл. 163. Участниците на борсовия пазар на електрическа енергия получават информация за нетната си финансова позиция, която стойност подлежи на дебитиране или кредитиране директно в търговската система на оператора в деня на търговия, след приключване на тръжната сесия.

Раздел IV

Правила за сетълмент на небалансите на координаторите на балансиращи групи

Чл. 164. (1) Независимият преносен оператор определя небалансите на координаторите на балансиращи групи за всеки интервал на диспечирание след получаване на утвърдените измерени стойности от собствениците на средства за търговско измерване съгласно глава седма.

(2) Независимият преносен оператор изготвя за всеки календарен ден за всеки координатор на балансираща група почасово дневно извлечение за сетълмент на небаланси и определя нетната стойност на дневния сетълмент.

(3) Количеството енергия от измерен небаланс ($KEIH$) се определя по следната формула:

$$KEIH_{sb} = \sum KEД_{sb} + \sum KEI_{sb},$$

където:

$KEД_{sb}$ е количеството енергия според регистрираните нетни графици за обмен на координатор на балансираща група b за интервал на сетълмент s , заявени по реда на глава шеста;

KEI_{sb} – измереното количество енергия на всички обекти в балансираща група b .

(4) Количеството енергия от активиран небаланс ($KEAH$) се определя по формулата:

$$KEAH_{sb} = \sum KEACP_{sb} + \sum KEABP^+_{sb} + \sum KEABP^-_{sb} + \sum KEP\Pi^+_{sb} + \sum KEP3^-_{sb}$$

където:

$\sum KEACP_{sb}$ е сумарното количество енергия, с което обектите на балансираща група b действително са увеличили производството си за интервал на сетълмент s вследствие на активиран студен резерв;

$\sum KEABP^+_{sb}$ е сумарното количество енергия, с което обектите на балансираща група b действително са увеличили производството си за интервал на сетълмент s вследствие на активирано вторично регулиране нагоре;

$\sum KEABP^-_{sb}$ е сумарното количество енергия, с което обектите на балансираща група b действително са намалили производството за интервал на сетълмент s вследствие на активирано вторично регулиране надолу;

$\sum KEP\Pi^+_{sb}$ е сумарното количество енергия от разпоредено предложение нагоре, с което обектите на балансираща група b са увеличили производството си или са намалили потреблението си за интервал на сетълмент s вследствие на активирани предложения за балансиране нагоре;

$\sum KEA3^-_{sb}$ е сумарното количество енергия от разпоредено предложение надолу, с което обектите на балансираща група b са намалили производството или са увеличили

потреблението си за интервал на сетълмент s вследствие на активирани предложения за балансиране надолу.

(5) Количеството енергия от нетен небаланс ($КЕНН$) за балансиращата група b се определя по формулата:

$$КЕНН_{sb} = КЕИИ_{sb} - КЕАН_{sb}$$

(6) В зависимост от стойността на изчисления нетен небаланс се приемат следните означения:

1. когато $КЕНН_{sb} > 0$, се означава с $КЕНН^+_{sb}$;
2. когато $КЕНН_{sb} < 0$, се означава с $КЕНН^-_{sb}$;
3. когато $КЕНН_{sb} = 0$, се означава с $КЕНН^0_{sb}$.

(7) Количеството положителен енергиен нетен небаланс, което координаторът на балансираща група b продава на балансиращия пазар по служебна цена, се означава с $КЕНН^+_{sb}$ и се определя по следната формула:

$$КЕНН^{+*}_{sb} = \frac{КЕНН^{+*}_s}{\sum_{k=1}^s КЕНН^+_{sk}} КЕНН^+_{sb}$$

(8) Количеството отрицателен нетен небаланс, което координаторът на балансираща група b купува от балансиращия пазар по служебна цена, се означава с $КЕНН^-_{sb}$ и се определя по следната формула:

$$КЕНН^{-*}_{sb} = \frac{КЕНН^{-*}_s}{\sum_{k=1}^s КЕНН^-_{sk}} КЕНН^-_{sb}$$

(9) Нетната стойност на дневния сетълмент ($НСДС_b$) на координатора на балансираща група b се определя по формулата:

$$НСДС_b = (КЕНН^+_{sb} - КЕНН^{+*}_{sb}) ЦЕИ_s - (КЕНН^-_{sb} - КЕНН^{-*}_{sb}) ЦЕН_s + (КЕНН^{+*}_{sb} ЦЕ^+_{cl} - КЕНН^{-*}_{sb} ЦЕ^-_{cl})$$

Чл. 165. (1) Независимият преносен оператор изготвя отделно за всеки календарен ден за всеки доставчик на балансираща енергия от вторично регулиране и студен резерв почасово дневно извлечение за сетълмент и определя нетната стойност на дневния сетълмент.

(2) Нетната стойност на дневния сетълмент на доставчик на балансираща енергия от вторично регулиране и студен резерв ($НСДСВРСР_k$) се определя по формулата:

$$НСДСВРСР_k = \sum_{k=1}^n КЕАСР_{sk} ЦСР + \left(\sum_{k=1}^p КЕАВР^+_{sk} + \sum_{k=1}^p КЕАВР^-_{sk} \right) ЦЕВР$$

Чл. 166. (1) Независимият преносен оператор изготвя отделно за всеки календарен ден за всеки доставчик на балансираща енергия от третично регулиране почасово дневно извлечение за сетълмент и определя нетната стойност на дневния сетълмент.

(2) Нетната стойност на дневния сетълмент на доставчик на балансираща енергия от третично регулиране ($НСДСТР_k$) се определя по формулата:

$$НСДСТР_k = \sum_{l=1}^m КЕРП^+_{skl} ЦЕП + \sum_{l=1}^m КЕРЗ^-_{skl} ЦЕЗ$$

Чл. 167. (1) Независимият преносен оператор изготвя отделно за всеки координатор на балансираща група месечно извлечение за сетълмент на небаланси до 5-ия ден на месеца, следващ отчетния, което включва агрегираните стойности от дневния сетълмент за периода. Месечното извлечение съдържа минимум следната информация:

1. дата на изготвяне, период, идентификационен номер на координатора на балансиращата група;

2. агрегиран енергиен излишък за периода;

3. агрегиран енергиен недостиг за периода;

4. нетен месечен небаланс;

5. обща стойност на задълженията на координатор на балансираща група;

6. обща стойност на вземанията на координатор на балансираща група.

(2) Дневните извлечения за сетълмент се изготвят на седмична база, в срок до четвъртък за дните от понеделник до неделя включително, за предходната календарна седмица.

(3) При липса на данни, необходими за изготвяне на дневното извлечение за сетълмент в срока по ал. 2, не по вина на електроенергийния системен оператор извлечението се изготвя в рамките на 3 работни дни от момента на получаване на данните.

(4) При липса на данни до 3-тия ден на месеца, следващ отчетния, собствениците на средства за търговско измерване са длъжни да изпратят заместващи данни съгласно процедурите в Правилата за измерване на количеството електрическа енергия и тези правила за търговия.

(5) Изпращането на дневните и месечните извлечения за сетълмент се извършва чрез средства, одобрени от независимия преносен оператор.

(6) Координаторите на балансиращи групи имат право да оспорят данните в извлеченията в рамките на два дни от получаването им.

Раздел V

Фактуриране на балансираща енергия

Чл. 168. (1) Независимият преносен оператор и координаторите на балансиращи групи извършват фактуриране на база месечно извлечение за сетълмент по чл. 167 за количеството балансираща енергия, което са продали за съответния отчетен период.

(2) Всички фактури се издават с дата последния ден на календарния месец, за който се отнасят и се предоставят на търговските участници до 5-то число на месеца следващ отчетния.

(3) Срокът за плащане на задължения на координаторите на балансиращи групи към независимия преносен оператор е до 15-то число на месеца, следващ отчетния.

(4) Срокът за плащане на задължения на независимия преносен оператор към координаторите на балансиращи групи е до 20-то число на месеца, следващ отчетния.

Раздел VI

Правила за сетълмент на небалансите на доставчиците на балансираща енергия и допълнителни услуги

Чл. 169. (1) Независимият преносен оператор извършва изчисления за всеки доставчик на балансираща енергия и допълнителни услуги за количеството балансираща енергия, реално предоставено за всеки интервал на диспечирание, след

получаване на потвърдените измерени нетни стойности на диспечираните производствени и потребляващи обекти.

(2) Реално предоставената/закупената балансираща енергия от доставчиците на балансираща енергия в резултат на активирано предложение за балансиране се определя съгласно чл. 4 и чл. 5 от Методиката – Приложения № 1.

(3) Независимият преносен оператор изчислява за всеки период на диспечирание разликата между разпоредения небаланс (КЕРН) и количеството балансираща енергия, реално предоставено в резултат на активирано предложение надолу (КЕАЗ) или активирано предложение нагоре (КЕАП).

(4) Независимият преносен оператор заплаща/получава заплащане на/от доставчици на балансираща енергия за цялото количество балансираща енергия активирана според разпорежданията издадени от диспечера на независимият преносен оператор.

(5) Извлеченията за сетълмент на доставчиците на балансираща енергия се издават в сроковете по чл. 167.

Раздел VII

Оспорвания и рекапитулации

Чл. 170. (1) При оспорване на извлечение за сетълмент в сроковете по чл. 167, ал. 6 от координатор на балансираща група, доставчик на балансираща енергия или участник в борсовия пазар на електрическа енергия независимият преносен оператор проверява информацията в рамките на два работни дни и:

1. приема оспорването и издава ново извлечение за сетълмент, което се изпраща и потвърждава в рамките на два работни дни от получаването на известието за оспорване;

2. не приема оспорването и информира оспорващата страна в рамките на два работни дни от получаването на известието за оспорване.

(2) В случай че спорът по ал. 1 не е разрешен към датата на издаване на фактурите, последните се издават на основание на оспорваното извлечение.

Чл. 171. (1) След разрешаването на спор по извлечение за сетълмент независимият преносен оператор издава нови извлечения за сетълмент.

(2) При промяна на данъчната основа, за която е била издадена фактура, след разрешаване на спора, се издава съответно данъчно дебитно или кредитно известие.

(3) Задълженията по издадените данъчни дебитни или кредитни известия се плащат в сроковете по чл. 168, ал. 3 и 4.

Чл. 172. Рекапитулация следва да бъде извършвана при промяна на данните за сетълмент със задна дата, дължаща се на неточности при отчитане, обработка и валидиране на информацията от собствениците на средствата за търговско измерване, грешки при предаване на информацията на независимия преносен оператор, технически грешки при извършването на сетълмента или изменения в нормативната уредба.

Чл. 173. Отчитането, валидирането и изпращането на данни от средствата за търговско измерване, собственост на разпределителните предприятия, се извършва в съответствие с Правилата за измерване на количествата електрическа енергия.

Раздел VIII

Гарантиране на сделките с балансираща енергия

Чл. 174. (1) Координаторите на балансиращи групи предоставят в полза на оператора гаранционно обезпечение за сделките, сключвани от тях на пазара на балансираща енергия.

(2) Обезпечението по ал. 1 представлява безусловна и неотменяема банкова гаранция, открита в полза на оператора по утвърден от оператора образец, с валидност една година или паричен депозит по сметка на оператора.

(3) Размерът и видът на гаранционното обезпечение се определят в договора за балансиране.

(4) В случай че координатор на балансираща група не погаси свое задължение към оператора в срока, посочен в чл. 172, операторът има право чрез писмено искане до банката да инкасира дължимата сума и натрупана лихва от предоставеното обезпечение.

Чл. 175. (1) При първоначална регистрация на пазара на балансираща енергия на координатор на стандартна балансираща група по чл. 56 операторът определя размера на гаранционното обезпечение (ДН) по формулата:

$$ДН_k = КН * EP_k * ЦР,$$

където:

ДН_k е първоначалната стойност на гаранционното обезпечение на координатор на балансираща група k, лв.;

КН – коефициент на обезпечаване при първоначална регистрация на координатор на балансираща група k;

EP_k – базово количество електрическа енергия за определяне на първоначалното гаранционно обезпечение на координатор на балансираща група k, MWh;

ЦР – най-високата утвърдена от ДКЕВР сумарна цена на енергия и разполагаемост на производител, присъединен към електропреносната мрежа, с който общественият доставчик има договор за изкупуване на разполагаемост и енергия, лв./MWh.

(2) Стойността на коефициента на обезпечаване (КН) е – 0,05.

(3) Базовото количество електрическа енергия (EP) се определя по формулата:

$$EP = k * \sum_{l=1}^n KEIlk$$

където:

KEИ е най-голямото месечно количество потребена електроенергия от обектите на потребители за последните 6 календарни месеца, предхождащи регистрацията, в балансираща група с координатор на балансираща група k – производител или търговец, MWh;

или

KEИ – най-голямото месечно количество, произведено от обектите на производител за последните 6 календарни месеца, предхождащи регистрацията, в балансираща група, в която няма обекти на потребители, с координатор на балансираща група k – производител, MWh;

k – коефициент, отчитащ взаимното компенсиране на небалансите между обектите в балансираща група, които е равен на 0,5 (k = 0,5).

(4) Коефициент „k“ не се прилага за търговски участници, които са поели отговорност за балансиране само на собствени обекти.

Чл. 176. (1) Независимият преносен операторът извършва актуализация на размера на гаранционното обезпечение на координатор на стандартна балансираща група най-малко един път годишно.

(2) Независимият преносен оператор има право да извърши актуализация на размера на гаранционното обезпечение и в случаите, когато:

1. има промяна в цената ЦР;
2. независимият преносен оператор е регистрирал нови обекти или е заличил обекти в балансиращата група на координатор на балансираща група k.

(3) Независимият преносен оператор извършва актуализация на гаранционното обезпечение във всички случаи, когато размерът на гаранционното обезпечение, получен по реда на ал. 4 се променя с повече от 10%.

(4) Размерът на актуализираното гаранционно обезпечение (ДА) се определя по формулата:

$$ДА_k = НН_k + (КА * ЕД_k * ЦР) ,$$

където:

ДА_k е актуализираната стойност на гаранционното обезпечение на координатор на балансираща група k, лв.;

ЦР – среднопретеглена цена за недостиг за последните 6 календарни месеца, предхождащи актуализацията, лв./MWh;

НН_k – най-голямата положителна разлика между общата сума на задълженията и общата сума на вземанията на координатор на балансираща група k за последните 6 месеца, предхождащи актуализацията, лв.;

КА – коефициент на обезпечаване при актуализиране на гаранционното обезпечение;

ЕД_k – базовото количество електрическа енергия за определяне на актуализираното гаранционно обезпечение на координатор на балансираща група k, MWh.

(5) Стойността на коефициента на обезпечаване (КА) е – 0,025.

(6) Базовото количество електрическа енергия (ЕД) се определя по формулата:

$$ЕД = k * \sum_{l=1}^n KEIl_k$$

където:

КЕИ е най-голямото месечно количество потребена електроенергия от обектите на потребители за последните 6 календарни месеца, предхождащи регистрацията, в балансираща група с координатор на балансираща група k – производител или търговец, MWh;

или

КЕИ – най-голямото месечно количество, произведено от обектите на производител за последните 6 календарни месеца, предхождащи регистрацията, в балансираща група, в която няма обекти на потребители, с координатор на балансираща група k – производител, MWh;

k – коефициент, отчитащ взаимното компенсиране на небалансите между обектите в балансираща група, който е равен на 0,5 (k = 0,5).

(7) Коефициент „k“ не се прилага за търговски участници, които са поели отговорност за балансиране само на собствени обекти.

(8) Минималната сума на гаранционното обезпечение за координатор на стандартна балансираща група k след актуализация е 20 000 лв.

(9) Гаранционното обезпечение по ал. 6 ще се изисква и от координатори на балансиращи групи – търговци на електрическа енергия, които не са поели отговорност за балансиране на обекти на потребители.

177 (1) При първоначална регистрация на пазара на балансираща енергия на координатор на специална балансираща група, независимия преносен оператор определя размера на гаранционното обезпечение (ДН) по формулата:

$$ДН_k = КН * ЕР_k * ЦР$$

където:

ДН_k е първоначалната стойност на гаранционното обезпечение на координатор на балансираща група k, лв.;

КН - коефициент на обезпечаване при първоначална регистрация на координатор на балансираща група k;

ЕР_k - базово количество електрическа енергия за определяне на първоначалното гаранционно обезпечение на координатор на балансираща група k, MWh;

ЦР - най-високата утвърдена от ДКЕВР сумарна цена на енергия и разполагаемост на производител, присъединен към електропреносната мрежа, с който обществения доставчик има договор за изкупуване на разполагаемост и енергия, лв/MWh.

(2) Стойността на коефициента на обезпечаване (КН) е - 0,02.

(3) Базовото количество електрическа енергия (ЕР) се определя по формулата:

$$ЕР = k * \sum_{l=1}^n КЕИ_l k$$

където:

КЕИ –средното месечно количество потребена електроенергия от обектите на потребители за последните 6 календарни месеца, предхождащи регистрацията, в балансираща група с координатор на балансираща група k – обществен доставчик или краен снабдител или доставчик от последна инстанция, MWh;

k - коефициент, отчитащ взаимното компенсиране на небалансите между обектите в балансираща група, който е равен на 0,2 (k = 0,2).

(5) Минималната сума на гаранционното обезпечение за координатор на специална балансираща група е 100 000 лева.

Чл. 178 (1) Независимият преносен оператор извършва актуализация на размера на гаранционното обезпечение на стандартна балансираща група най-малко един път годишно.

(2) Независимият преносен оператор има право да извърши актуализация на размера на гаранционното обезпечение извън периода по ал. 1, в случаите, когато:

1. има промяна в цената ЦР;

2. Независимият преносен оператор е регистрирал нови обекти или е заличил обекти в балансиращата група на координатор на балансираща група k .

(3) Независимият преносен оператор извършва актуализация по ал. 2 във всички случаи, когато размерът на гаранционното обезпечение, предоставено в полза на Независимият преносен оператор, се променя с повече от 10%

(4) Размерът на актуализираното гаранционно обезпечение (ДА) се определя по формулата:

$$ДА_k = НН_k + (КА * ЕД_k * ЦР)$$

където:

ДА_k е актуализираната стойност на гаранционното обезпечение на координатор на балансираща група k, лв;

ЦР среднопретеглена цена за недостиг за последните 6 календарни месеца, предхождащи актуализацията, лв/MWh

НН_k - най-голямата положителна разлика между общата сума на задълженията и общата сума на вземанията на координатор на балансираща група k, за последните 6 месеца, предхождащи актуализацията, лв.;

КА - коефициент на обезпечаване при актуализиране на гаранционното обезпечение;

ЕД_k - базовото количество електрическа енергия за определяне на актуализираното гаранционно обезпечение на координатор на балансираща група k, MWh.

(5) Стойностите на коефициента на обезпечаване (КА) е - 0,01.

(6) Базовото количество електрическа енергия (ЕД) се определя по формулата:

$$ЕД = k * \sum_{l=1}^n KEIlk$$

където:

КЕИ –средното месечно количество потребена електроенергия от обектите на потребители за последните 6 календарни месеца, предхождащи регистрацията, в балансираща група с координатор на балансираща група k – обществен доставчик или краен снабдител или доставчик от последна инстанция, MWh;

k - коефициент, отчитащ взаимното компенсиране на небалансите между обектите в балансираща група, който е равен на 0,2 (k = 0,2).

(7) Минималната сума на гаранционното обезпечение за координатор на специална балансираща група k след актуализация е 100 000 лева.

(8) Независимият преносен оператор ще изисква актуализация на сумата по гаранционното обезпечение, в случай че след извършване на актуализацията, разликата между предоставеното гаранционно обезпечение и актуализираната сума надхвърля 10 % от предоставеното гаранционно обезпечение.

(9) Координаторът на балансираща група е задължен да предостави нова банкова гаранция в срок 10 работни дни преди изтичане на валидността на съществуващата гаранция.

Чл. 179. Независимият преносен оператор изпраща писмено известие за размера на актуализираното гаранционно обезпечение на координатора на балансиращата група, който е длъжен да актуализира сумата в срок до 5 работни дни.

Раздел XI

Условия за използване на гаранционните обезпечения

Чл. 180. (1) В случай че координатор на балансираща група не изплати в срок задължение, фактурирано по чл. 168, ал. 1, независимия преносен оператор изпраща искане за инкасиране на дължимата сума от банковата гаранция или усвоява дължимата сума от предоставен депозит, в срок не по-кратък от 3 работни дни след датата на падежа по фактурата.

(2) Координаторите на балансиращи групи са длъжни да възстановят средствата по гаранционните обезпечения в рамките на три работни дни, считано от момента на инкасиране на суми по тях.

Глава единадесета

МОНИТОРИНГ НА ПАЗАРА НА ЕЛЕКТРИЧЕСКА ЕНЕРГИЯ

Раздел I

Цел на мониторинга на пазара

Чл. 181. (1) Мониторингът на пазара се осъществява от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране (комисията) и независимия преносен оператор. Той е необходим, за да определи степента на ефективност, прозрачност и конкурентност на пазара и да гарантира, че всички участници на пазара спазват правилата за търговия и другите нормативно определени изисквания.

(2) Целта на мониторинга е да определи (оцени):

1. структурата и работата на пазара;
2. ефективността на пазара;
3. наличието на злоупотреби на пазарна сила и мощ;
4. необходимостта от промени в правилата за търговия и цялата структура на пазара, възникнали в процеса на работа на електроенергийния пазар;
5. необходимостта от промени в процедурите на оператора на електроенергийната система.

Раздел II

Информация, предоставяна на комисията от търговските участници

Чл. 182. (1) Търговските участници предоставят на комисията необходимата информация и документи за изготвяне на мониторинговия доклад съгласно посочени от комисията обхват, период и срок за всеки конкретен случай.

(2) Информацията се предоставя на хартиен и/или електронен носител.

(3) Търговските участници не могат да отказват предоставяне на поисканата от комисията информация, като се позовават на търговска тайна.

(4) При необходимост във връзка с правомощията на комисията в процеса на мониторинг на пазара на електрическа енергия комисията може да изисква и допълнителна информация от търговските участници.

(5) В случай че предоставената информация е невярна, непълна, неточна или не е предоставена в определения срок, ДКЕВР има право да санкционира търговския участник съгласно разпоредбите на ЗЕ.

Раздел III

Информация, предоставена от оператора на електроенергийната система

Чл. 183. Операторът изготвя, поддържа и периодично публикува обща и специализирана информация за дейността на пазара, за сделките по свободно договорени цени и енергията, търгувана на балансиращия пазар.

Чл. 184. Операторът създава и поддържа електронни регистри и архив на:

1. търговски участници;
2. координатори на балансиращи групи;
3. доставчици на балансираща енергия;
4. подадени и регистрирани графици за доставка;
5. отхвърлени или оттеглени графици за доставка;
6. количества електрическа енергия, търгувана чрез договори при свободно договорени цени;
7. физически данни и характеристики на обектите на търговските участници;
8. подадени, отхвърлени и приети предложения и заявки на пазара на балансираща енергия;
9. разпореждания на оператора за активиране на предложения и заявки;
10. разпореждания за прекъсване на дейността на пазара при аварийни ситуации;
11. данни от средствата за търговско измерване на електрическата енергия на търговските участници;
12. данни от извлеченията за сетълмент;
13. данни за дължимите гаранционни обезпечения от търговските участници;
14. движение на парични потоци между оператора, от една страна, и координаторите на балансиращи групи и доставчици на балансираща енергия, от друга.

Чл. 185. Операторът предоставя общодостъпна информация за дейността на пазара, включваща:

1. актуален регистър на координаторите на балансиращи групи и доставчици на балансираща енергия;
2. общо количество електрическа енергия, търгувано при свободно договорени цени на дневна и месечна база;

3. количества електрическа енергия, продадени до краен потребител;
4. цени на балансираща енергия за отделните периоди на сетълмент.

Чл. 186. Операторът предоставя на всеки търговски участник достъп до информация, отнасяща се до неговото участие на пазара, в срокове и съдържание, както следва:

1. регистрирани графици за доставка – до 18 ч. в деня, предхождащ доставката;
2. регистрирани предложения и заявки – до 18 ч. в деня, предхождащ датата, за която се отнасят;
3. разпореждания във връзка с активиране на предложения и заявки на търговския участник – до 18 ч. на втория работен ден след датата на диспечирание;
4. дневни извлечения за сетълмент за дните от понеделник до неделя включително, в срок до 3 работни дни след изтичане на седмицата, като при липса на данни не по вина на оператора срокът тече от момента на получаване на данните, но не по-късно от 3 дни след края на отчетния период;
5. обобщени извлечения за сетълмент до 5 дни след изтичане на календарния месец.

Раздел IV

Анализ и оценка на ефективността на електроенергийния пазар

Чл. 187. Въз основа на информацията съгласно раздели втори, трети и пети комисията извършва анализ на ефективността на функционирането на пазара и свободната конкуренция.

Чл. 188. Търговски участник със значително въздействие върху пазара е участник, който самостоятелно или съвместно с други се ползва от позиция, равностойна на господстваща, т.е. позиция на икономическа сила, позволяваща му независимо поведение от конкуренти, потребители и крайни потребители.

Чл. 189. Ефективна конкуренция е налице, когато нито един търговски участник, самостоятелно или съвместно с други търговски участници, няма значително въздействие върху свободния пазар.

Чл. 190. (1) При извършване на анализа комисията определя пазарния дял на всеки един от търговските участници, осъществяващи дейност на свободния пазар.

(2) Пазарният дял на всеки от търговските участници на свободния пазар се изчислява въз основа на някои от следните показатели:

1. нетни приходи от продажба на електрическа енергия;
2. количество продадена електрическа енергия на търговци и на крайни потребители;
3. брой потребители;
4. други, приложими в зависимост от спецификата на съответния пазар съгласно законодателството за защита на конкуренцията.

(3) Водещ показател за определянето на пазарния дял на свободния пазар е количеството продадена електрическа енергия на търговци и крайни потребители.

(4) В зависимост от особеностите на пазара комисията може да използва и други показатели, въз основа на които да определя пазарните дялове, като необходимостта за използване на допълнителни показатели се мотивира в решението на комисията за резултатите от извършения пазарен анализ.

Чл. 191. (1) При оценка на пазарните дялове на предприятията на свободния пазар се отчита и степента на пазарна концентрация.

(2) Степента на пазарна концентрация се изчислява чрез използване на показателите индекс на Херфиндал-Хиршман (HHI) и коефициент на пазарна концентрация (CR).

(3) Индексът на Херфиндал-Хиршман се определя по формулата:

$$I_{HH} = 10000 \sum_{i=1}^n X_i^2$$

където:

X_i е пазарният дял на i -тия участник, в %;

n – броят на участниците на свободния пазар.

(4) В съответствие с получената стойност за I_{HH} за свободния пазар може да се определи като:

1. нормален конкурентен пазар с ниско ниво на концентрация – при стойности на I_{HH} под 1000;

2. сравнително конкурентен пазар със средно ниво на концентрация – при стойности на I_{HH} от 1000 до 1800;

3. слабо конкурентен пазар с високо ниво на концентрация – при стойности на I_{HH} над 1800.

(5) Коефициентът на пазарна концентрация се определя по формулата:

$$CR_m = \sum_{i=1}^m W_i,$$

където:

W_i е пазарният дял на i -тия участник, в %;

m – броят на участниците с най-голям пазарен дял; обикновено $m = 1$ и $m = 3$.

(6) В съответствие с получените стойности за CR_1 и CR_3 свободният пазар може да се определи, както следва:

1. стойност на $CR_1 > 20\%$ – има значение за нивото на конкуренцията;

2. стойност на $CR_1 > 40\%$ – предполага господстващо положение на пазара;

3. стойност на $CR_1 > 50\%$ – безусловно се счита за индикация за господстващо положение на пазара;

4. стойност на CR_3 , равна на почти 0% – идеална конкуренция;

5. стойност на CR_3 между 40% и 70% – средно конкурентен пазар;

6. стойност на CR_3 между 70% и 100% – слабо конкурентен пазар.

Раздел V

Резултати от мониторинга на пазара

Чл. 192. Операторът изготвя и предоставя на комисията регулярни отчети, обхващащи месечни, тримесечни и едногодишни периоди от дейността на пазара, и извънредни отчети, поискани от комисията, съдържащи информация за:

1. търговски участници на пазара и търгувани от тях количества енергия по свободно договорени цени;

2. общо количество енергия, търгувано по свободно договорени цени;
3. цени на балансираща енергия за излишък и за недостиг – минимални, средни и максимални;
4. сетълмент на оператора;
5. неправомерни действия на пазара и неспазване на правилата за търговия;
6. друга информация, поискана от комисията.

Чл. 193. Данните се съхраняват в база данни на оператора 6 години.

Чл. 194. Всички данни с изключение на общодостъпната информация са поверителни и подлежат на защита в съответствие с чл. 114 ЗЕ.

Чл. 195. Комисията изготвя годишен мониторингов доклад за работата на електроенергийния пазар, който съдържа:

1. оценка на структурата и работата на наблюдаваните съответни пазари;
2. оценка на неправилното функциониране на пазара и възможните причини за това;
3. анализ на причините, довели до неправилно функциониране на пазарите, в случай че бъде установено такова, включително злоупотреба с господстващо положение, практики и действия, които са в противоречие с добросъвестните търговски практики и увреждат или могат да увредят интересите на конкурентите, както и всякакви други нарушения на задълженията, произхождащи за търговските участници по силата на тези правила;
4. предложения за мерки за отстраняване на установените нарушения, възникнали в резултат на работата на електроенергийния пазар или повдигнати от пазарните участници;
5. предложения за изменения на правилата за търговия с електрическа енергия и/или всяко друго законодателство, свързано с тях.

Чл. 196. (1) Комисията предприема ефективни възпиращи санкции срещу търговските участници, които са допуснали нарушения на правилата за търговия, и/или уведомява други компетентни органи.

(2) Комисията си сътрудничи с други компетентни държавни органи и други национални регулаторни органи.

Чл. 197. (1) Операторът публикува официално месечни доклади до 15-о число на следващия месец и годишен доклад за дейността на пазара до 31.03 на интернет страницата си.

(2) Комисията публикува официално годишния мониторингов доклад за електроенергийния пазар до 15 юли на интернет страницата си.

ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. По смисъла на тези правила:

1. „Обект“ е всяка отделена по отношение на измерването на електрическата енергия електрическа инсталация на даден търговски участник.
2. „Виртуален електромер“ – пресметнати сумирани стойности на консумираната и отдадената активна електрическа енергия от местата на измерване на един или няколко обекта на регистриран търговски участник на пазара на електрическа енергия, определени по смисъла на Правилата за измерване на количеството електрическа енергия.

3. „Непряк член“ на балансираща група – обект на потребител, за който е сключен договор само с един доставчик и за който обект отговорността за балансиране е прехвърлена на този доставчик.

4. „Пряк член“ на балансираща група – обект на потребител, за който може да бъде сключен договор с повече от един доставчик, но отговорността за балансиране е прехвърлена само на един от тях.

5. „Период на диспечирание“ – 15 минути.

6. „Период на сетълмент“ – 1 час.

7. „Мрежови услуги“ – достъп, пренос и всички утвърдени от ДКЕВР добавки за съответния ценови период.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 2. Правилата за търговия с електрическа енергия са изготвени на основание чл. 91, ал. 2 от Закона за енергетиката и са приети от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране с решение по протокол № ... по т. .. и отменят Правилата за търговия с електрическа енергия приети от Държавната комисия за енергийно и водно регулиране с решение по протокол № 94 от 25.06.2010 г. по т. 5

Председател: **А. Семерджиев**

Методика за определяне на цени на балансираща енергия**I. Общи положения**

1. С методиката се урежда начинът на определяне на цената на балансиращата електрическа енергия, като част от Правилата за търговия с електрическа енергия в съответствие с чл.21, ал.11 от Закона за енергетиката.

2. Методиката е разработена с оглед формулиране на стандартни и прозрачни правила при формирането на цената на балансиращата енергия, която следва да се заплаща на независимия преносен оператор от координаторите на балансиращи групи и търговските участници, които отговарят за небалансите на своите обекти като координатор на балансираща група.

II. Начин за определяне на цената на балансиращата електрическа енергия

Чл. 1. (1) Договорените количества електрическа енергия, посочени в графици за обмен, се записват във формулите за сетълмент на съответния координатор на балансираща група със знак „–“, когато той е продавач по договора, и със знак „+“, когато е купувач.

(2) Измерените количества енергия се записват във формулите за сетълмент на съответния координатор на балансираща група със знак „–“, когато имат посока от преносната/разпределителната мрежа към балансиращата група, и със знак „+“, когато са с обратна посока.

Чл. 2. Сумарното количество регулираща енергия ($KEABP$), с което производител k действително е увеличил/намалил производството си от обект l за период на сетълмент s , се определя по формулата:

$$KEABP_{skl} = KED_{skl} + KEI_{skl},$$

където:

KED_{skl} - количеството енергия според регистрирания график за доставка на обект/агрегат l на търговски участник k за период на сетълмент s , заявено по реда на глава шеста;

KEI_{skl} – измереното количество енергия на обект/агрегат l на търговски участник k за период на сетълмент s :

1. когато $KEABP_{skl} > 0$, се означава с $KEABP_{skl}^{+}$;
2. когато $KEABP_{skl} < 0$, се означава с $KEABP_{skl}^{-}$;
3. когато $KEABP_{skl} = 0$, се означава с $KEABP_{skl}^0$.

Чл. 3. (1) Количеството енергия от разпоредени предложения за регулиране $KERH_{jkl}$ за период на диспечиране j се определя по формулата:

$$KEPH_{jkl} = KEP\Pi_{jkl} + KEP3_{jkl},$$

където:

$KE\Pi_{jkl}$ е количеството енергия от разпоредено предложение нагоре, с което търговски участник k трябва да увеличи производството си или да намали потреблението си от обект/агрегата l за период на диспечиране j вследствие на разпореждане на дежурния диспечер за активиране на предложение за балансиране нагоре за същия период;

$KEP3_{jkl}$ – количеството енергия от разпоредено предложение надолу, с което търговски участник k трябва да намали производството си или да увеличи потреблението си от обект/агрегата l за период на диспечиране j вследствие на разпореждане на дежурния диспечер за активиране на предложение за балансиране надолу за същия период.

(2) Количествата енергия от разпоредени предложения за балансиране нагоре и предложения за балансиране надолу, участващи във формулите по ал. 1, се определят на база на записаните диспечерски разпореждания и графика за производство/потребление.

(3) Времето за активиране на предложения за балансиране нагоре или надолу е не по-малко от 15 минути преди започване на съответния период на диспечиране.

(4) Времето за деактивиране на предложения за балансиране нагоре или надолу е не по-малко от 15 минути преди завършване на съответния период на диспечиране.

(5) Сумарното количество енергия от разпоредени предложения за регулиране $KEPH_{skl}$ за период на сетълмент s се определя по формулата:

$$KEPH_{skl} = \sum_{j=1}^4 KEPH_{jkl}.$$

Чл. 4. (1) Количеството енергия от активирани предложения нагоре $KE\Pi_{skl}$, с което търговски участник k действително е увеличил производството си или е намалил потреблението си от обект/агрегат l за период на сетълмент s вследствие на активирани предложения за балансиране нагоре, се определя по формулата:

$$KE\Pi_{skl} = \min \left[KEP\Pi_{skl}; (KEД_{skl} + KEИ_{skl} - KEP3_{skl}) \right],$$

където:

$KE\Pi_{skl} = \sum_{j=1}^4 KEP\Pi_{jkl}$ е количеството енергия от разпоредено предложение нагоре, с което търговски участник k трябва да увеличи производството си или да намали потреблението си от обект/агрегата l за период на сетълмент s вследствие на разпореждане на дежурния диспечер за активиране на предложение за балансиране нагоре за същия период;

$KEP3_{skl} = \sum_{j=1}^4 KEP3_{jkl}$ е количеството енергия от разпоредено предложение надолу, с което търговски участник k трябва да намали производството си или да увеличи

потреблението си от обект/агрегата l за период на сетълмент s вследствие на разпореждане на дежурния диспечер за активиране на предложение за балансиране надолу за същия период.

(2) Когато $KEA\Pi_{skl} > 0$, се означава с $KEA\Pi_{skl}^+$.

(3) Сумарното количество енергия, което търговски участник k действително е доставил за период на сетълмент s вследствие на активирани предложения за балансиране нагоре от всичките му обекти/агрегати m , се определя по формулата:

$$KEA\Pi_{sk}^+ = \sum_{l=1}^m KEA\Pi_{skl}^+.$$

Чл. 5. (1) Количеството енергия $KEA3$, с което търговски участник k действително е намалил производството си или е увеличил потреблението си за период на сетълмент s вследствие на активирани предложения за балансиране надолу, се определя по формулата:

$$KEA3_{skl} = \max \left[KEP3_{skl}; (KEД_{skl} + KEИ_{skl} - KEP\Pi_{skl}) \right].$$

(2) Когато $KEA3_{skl} < 0$, се означава с $KEA3_{skl}^-$.

(3) Сумарното количество енергия, с което даден търговски участник k действително е намалил производството си или е увеличил потреблението си за период на сетълмент s вследствие на активирани предложения за балансиране надолу от всичките му обекти/агрегати m , се определя по формулата:

$$KEA3_{sk}^- = \sum_{l=1}^m KEA3_{skl}^-$$

Чл. 6. (1) Операторът извършва контрол върху изпълнението на диспечерските разпореждания за активиране на предложения за балансиране нагоре и предложения за балансиране надолу, като определя коефициента на неизпълнение на диспечерска инструкция (K_D) за всяко предложение за балансиране, подадено от търговски участник k , за период на диспечериране j , в който има активирани предложения за балансиране:

$$K_{Дkl} = \left| \frac{KEPH_{jkl} - KEA\Pi_{jkl}^+ - KEA3_{jkl}^-}{KEPH_{jkl}} \right| 100, \%.$$

(2) Операторът има право да наложи забрана за участие с предложения за балансиране на балансиращия пазар на търговски участник, който:

1. в рамките на 24 часа има 12 и повече периода на диспечериране, за които коефициентът на неизпълнение на диспечерско разпореждане (K_D) е по-голям от 30%;

2. в рамките на 168 часа има 20 и повече периода на диспечериране, за които коефициентът на неизпълнение на диспечерско разпореждане (K_D) е по-голям от 30%.

Чл. 7. (1) Цената на балансираща енергия за недостиг ($ЦЕН_s$) за период на сетълмент s се определя като отношение на всички разходи на независимия преносен оператор за закупуване на балансираща енергия спрямо отрицателните нетни небаланси на всички координатори на балансиращи групи за период на сетълмент s по формулата:

$$CEH_s = \frac{\sum_{k=1}^n KEACP_{sk} ЦСР + \sum_{k=1}^p KEABP_{sk}^+ ЦЕВР + \sum_{k=1}^r \sum_{l=1}^m KEP_{skl}^+ ЦЕП_{skl} + KEHH_s^{+*} CE_{cl}^+ + KEВH_s CEВH_s + KEABП_s ЦЕМ_s}{\sum_{b=1}^z |KEHH_{sb}^-|} K_p,$$

където:

$KEACP_{sk}$ е количеството енергия от активиран студен резерв от участник k за период на сетълмент s , MWh ;

$ЦСР$ е цената за енергия и разполагаемост от активиран студен резерв на съответния участник k , $лв./MWh$;

n е броят на всички участници, които са предоставили на балансиращия пазар енергия от активиран студен резерв в период на сетълмент s ;

$KEABP_{sk}^+$ е количеството енергия от активиран вторичен резерв, с което производител k действително е увеличил производството си за период на сетълмент s , MWh ;

$ЦЕВР$ е цената за енергия от активиран вторичен резерв на съответния участник k , $лв./MWh$;

p е броят на всички участници, които са предоставили на балансиращия пазар енергия от активиран вторичен резерв в период на сетълмент s ;

KEP_{skl}^+ е количеството енергия с което търговски участник k трябва да увеличи производството си за период на сетълмент s

$ЦЕП_{skl}$ е цената на енергия от предложение за балансиране за обект/агрегат l на търговски участник k за период на сетълмент s , $лв./MWh$;

r е броят на всички търговски участници, които са предоставили енергия от активирани предложения за балансиране за период на сетълмент s ;

$KEHH_{sb}^-$ е количеството енергия от енергиен недостиг на координатор на балансираща група b за период на сетълмент s , MWh ;

z е броят на всички координатори на балансиращи групи, които имат енергиен недостиг за период на сетълмент s ;

$KEHH_s^{+*}$ е разликата между цялото количество продадена балансираща енергия надолу и положителните нетни небаланси на всички координатори на балансиращи групи;

CE_{cl}^+ е служебна цена, по която независимият преносен оператор продава $KEHH_s^{+*}$, $лв./MWh$;

$KEВH_s$ е количеството енергия, закупена от съседни контролни зони за период на сетълмент s , MWh ;

$ЦЕВH_s$ е цена, по която независимият преносен оператор закупува енергия от съседни контролни зони за период на сетълмент s , $лв./MWh$;

$KEAB\Pi_s$ е количеството енергия, доставена от аварийна помощ от съседни контролни зони за период на сетълмент s , MWh ;

$ЦЕМ_s$ е най-високата цена на енергия, която независимият преносен оператор закупува за период на сетълмент s , $лв./MWh$;

k_p е коефициент, отразяващ разходите на независимия преносен оператор за администриране на пазара на балансираща енергия.

(2) В случаите, когато:

$$\sum_{k=1}^n KEACP_{sk} + \sum_{k=1}^p KEABP_{sk}^+ + \sum_{k=1}^r \sum_{l=1}^m KEP\Pi_{skl}^+ + KEВH_s + KEAB\Pi_s < \sum_{b=1}^z |KEHH_{sb}^-|$$

Независимият преносен оператор определя:

$$KEHH_s^{+*} = \sum_{k=1}^p KEABP_{sk}^- + \sum_{k=1}^r \sum_{l=1}^m KEPЗ_{skl}^- + KEИЗ_s + \sum_{b=1}^q KEHH_{sb}^+$$

(3) Независимият преносен оператор закупува $KEHH_s^{+*}$ по „служебна цена“.

(4) Служебната цена, по която независимият преносен оператор продава $KEHH_s^{+*}$ се определя като средно аритметична стойност между най-високата и най-ниската цена за недостиг за месец М-1:

$$CE_{cl}^+ = \frac{\max CEH_{(M-1)} + \min CEH_{(M-1)}}{2}$$

Чл. 8. (1) Цената на балансираща енергия за излишък ($CEИ_s$) за период на сетълмент s се определя като отношение на всички приходи на независимия преносен оператор от продадена балансираща енергия спрямо положителните нетни небаланси на всички координатори на балансиращи групи за период на сетълмент s по формулата:

$$CEИ_s = \frac{\sum_{k=1}^p KEABP_{sk}^- CEВP + \sum_{k=1}^r \sum_{l=1}^m KEPЗ_{skl}^- CEЗ_{skl} + KEHH_{sk}^{-*} CE_{cl}^- + KEИЗ_s CEИЗ_s}{\sum_{b=1}^q KEHH_{sb}^+} \frac{1}{k_p}$$

където:

$KEABP_{sk}^-$ е количеството енергия от активиран вторичен резерв, с което производител k действително е намалил производството си за период на сетълмент s , MWh ;

$CEВP$ е цената за енергия от активиран вторичен резерв на съответния участник k , $лв./MWh$;

p е броят на всички участници, които са непроизвели енергия от активиран вторичен резерв и която закупуват от балансиращия пазар в период на сетълмент s ;

$CEЗ_{skl}$ е цената на енергия от предложение надолу за балансиране за обект/агрегат l на търговски участник k за период на сетълмент s , $лв./MWh$;

r е броят на всички търговски участници, които са консумирали/непроизвели енергия от активирани заявки за балансиране и която закупуват от балансиращия пазар за период на сетълмент s ;

$KEHH_{sb}^+$ е количеството енергия от енергиен излишък на координатор на балансираща група b за период на сетълмент s , MWh ;

q е броят на всички координатори на балансиращи групи, които имат енергиен излишък за период на сетълмент s ;

$KEHH_{sk}^{-*}$ е разликата между цялото количество закупена балансираща енергия нагоре и отрицателните нетни небаланси на всички координатори на балансиращи групи;

CE_{cl}^- е служебна цена, по която независимият преносен оператор закупува $KEHH_s^{-*}$, лв./ MWh ;

$KEIZ_s$ е количеството енергия, продадена на съседни контролни зони за период на сетълмент s , MWh ;

$CEIZ_s$ е цена, по която независимият преносен оператор продава енергия на съседни контролни зони за период на сетълмент s .

(2) В случаите, когато:

$$\left| \sum_{k=1}^p KEABP_{jk}^- + \sum_{k=1}^r \sum_{l=1}^m KEP3_{jkl}^- + KEIZ_s \right| \leq \sum_{b=1}^q KEHH_{sb}^+$$

Независимият преносен оператор определя:

$$KEHH_s^{-*} = \sum_{k=1}^n KEACP_{sk} + \sum_{k=1}^p KEABP_{sk}^+ + \sum_{k=1}^r \sum_{l=1}^m KEP\pi_{skl}^+ + KEBH_s + KEAB\pi_s + \sum_{b=1}^z KEHH_{sb}^-$$

(3) Независимият преносен оператор продава $KEHH_s^{-*}$ по „служебна цена“.

(4) Служебната цена, по която независимия преносен оператор закупува $KEHH_s^{-*}$ се определя като средно аритметична стойност между най-високата и най-ниската цена за излишък за месец М-1:

$$CE_{cl}^- = \frac{\max CEI_{(M-1)} + \min CEI_{(M-1)}}{2}$$